TREI RĂSPUNSURI DE LA HORIA URSU

„*Asediul Vienei* s-a construit pe ruinele, ca să nu spun relicvele, unui roman abandonat, parţial scris înainte de 1989, *Trestia de var*“, mărturiseşte scriitorul Horia Ursu.

ÎN » PAGINA 13

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » **EDIŢIA DE IAŞI** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 175 » 19 – 25 aprilie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“ » supliment@polirom.ro

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu
Săptămîna 2 – Text de autor
Săptămîna 3 – Criticii despre...
Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

aprilie – LUNA AMARĂ

Lorca

Emilia Chiscop

Benoît Vitse a propus pentru ultima sa premieră ca director al Ateneului Tătăraşi un spectacol despre intoleranţă şi prostie, despre felul cum acestea pot transforma un om cu cele mai bune intenţii într-o fiinţă damnată.

ÎN » PAGINA 6

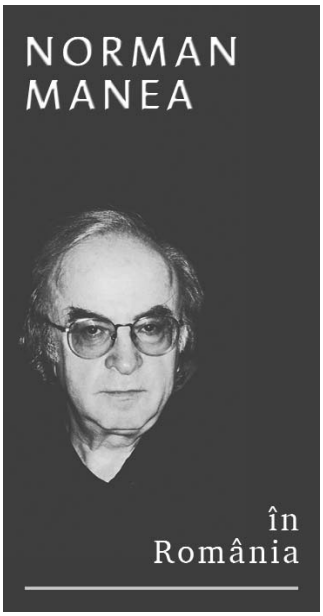

www.supliment.polirom.ro/manea/

NORMAN MANEA S-A REÎNTÎLNIT CU PUBLICUL ROMÂN

După 22 de ani

Patru evenimente în patru zile. De luni, 14 aprilie, şi pînă joi, 17 aprilie, Norman Manea s-a întîlnit cu publicul, a lansat seria sa de autor de la Editura Polirom, a participat la o dezbatere şi a conferenţiat. Cel mai tradus autor român în străinătate s-a întors pentru cititorii săi, îndeosebi pentru tînăra generaţie de lectori. Norman Manea a vorbit timp de o săptămînă, în cadrul evenimentelor oficiale şi în nenumăratele interviuri acordate, despre relaţia sa cu România, dar şi despre propriul succes, încercînd să răspundă şi la întrebarea „Cum poate fi exportată literatura română?“. Scriitorul a trecut în revistă şi „legendele“ care circulă despre sine în România şi, fără tabuuri, a făcut referire şi la „conspiraţiile“ pe care le văd unii în apartenenţa la iudaism şi „avantajele“ ce ar deriva din aceasta.

Un text de George Onofrei

ÎN » PAGINILE 4-5

FOTO: Adevărul

Radu Pavel-Gheo: „Un sfat util – pentru cei care nu ştiu deja atîta lucru: ca om crescut în România, m-am învăţat să păstrez chitanţele pînă ce ştiu sigur-sigur că nu mai am nevoie de ele".

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Jurnal LDT

Vocea

De cîteva zile, încep să mă tem să m-apropii de computer. De fapt, încep să mă tem să-mi deschid mess-ul. Şi asta pentru că aud voci. O voce, ca să fiu mai exact. Înfiorătoare. Enervantă la culme. O urăsc din inimă. Şi nu ştiu cum să scap de ea. Eu îi zic, simplu, Vocea.

Totul mi se trage de la entuziasmul lui Lăză. Care a venit, acum o săptămînă, voios nevoie-mare, cu un stick în mînă. Şi a insistat, la fel de voios, să-mi instaleze pe computer o „chestie bestială". Că o să mor de rîs, cică. O să fie cul. Etc. Am zis că poate să fie culul-culilor, eu nu vreau să-mi instaleze nimic. Degeaba. Pe scurt, a lovit Lăză cu sticku-n hard, iar eu m-am trezit cu Vocea.

Vocea e o chestie care ar fi făcut-o în timp şi pe Maica Tereza, săraca, să spargă tastaturi, să se dea cu capul de pereţi şi să treacă la budism. Ba chiar, nimeni nu poate şti, i-ar fi trezit şi nişte instincte criminale. Eu aşa cred. Vocea e un programel vorbitor care înlocuieşte semnalele sonore clasice ale mess-ului cu nişte propoziţii spuse pe moldoveneşte.

Şi necazu-i că e un programel dintr-ăla infect care nu se lasă dezinstalat. Acum Lăză mi-a zis că trebe să-mi reinstalez mess-ul. Ceea ce nu-i chiar o mare tragedie, dar la calculatorul meu s-ar putea să fie o problemă. E prea greu de explicat aici, însă vă rog să mă credeţi pe cuvînt. Am un calculator ciudat care, deşi-i curăţat de viruşi, face tot felul de fitze. Dar să revenim la Voce.

Atunci cînd mă buzzăie cineva, timpanul mi-e dezmierdat cam aşa: Băi! Buzz-buzz-buzz- buuuuz- buuuz-buz-buuuuuuuuz-buuuuuuuuuuz-băi-buzz-buzzz-buz-băi! Cînd intră cineva din lista mea, Vocea zice: „O intrat unu!". Iar cînd îmi scrie cineva pe mess... of, aici e marea dramă. La fiecare enter al lui, aud: „Ţi caută shineva!".

În prima zi, am rîs împreună cu copiii şi Adela. În a doua zi, m-am cam plictisit. În a treia zi, m-am enervat. În a patra zi, m-am zgîriat pe mînă în timp ce loveam pereţii. În a cincea zi, Adela m-a întrebat dacă nu cumva ar fi cazul să cheme salvarea. Azi, după socotelile mele, e a şasea zi. Şi încă n-am omorît pe nimeni, din fericire.

Deocamdată, tot ceea ce contează e că sînt blocat aici. Eu cu Vocea. Noi doi. Singuri. În întuneric. Mîna dreaptă îmi tremură, simt o venă dilatată la tîmplă, stînga a ridicat cana de cafea deasupra capului. Sîntem doar noi. Eu şi Vocea, atît. Noi doi! Nu-mi dau seama ce va urma, dar cu siguranţă va fi interzis copiilor sub 18 ani. Auzitzi: cică mă caută shineva...

Autodenunţ

Numitul Lucian Dan Teodorovici, care va să zică eu, declar pe propria-mi răspundere că sînt un bandit. Un ticălos. Am încălcat codul onoarei, ba chiar şi alte coduri. Mi-am bătut joc de legile patriei. Am atentat la moralitate. Mi-am distrus în faţa ochilor proprii şi ai cinstiţilor mei concetăţeni orice brumă de credibilitate. Pe scurt, sînt un infractor.

Astăzi, 12 februarie, orele de dimineaţă, am comis următoarea infracţiune: m-am urcat într-un maxi-taxi. Am primit biletul, ceea ce m-a făcut să cred că şoferul mi-e prieten. Precaut totuşi, l-am compostat cu repeziciune pe respectivul. Nu pe şofer, ci pe bilet, firește. Apoi m-am aşezat în scaun, convins că trăim într-o ţară minunată, în care şoferii de maxi-taxi au devenit mai buni şi mai drepţi, dînd bilete călătorilor în schimbul banilor cuveniţi.

Cu aceste gînduri fermecătoare în minte şi plin de recunoştinţă pentru minunatul şofer care nu m-a mai pus într-o situaţie delicată, am legat o conversaţie cu respectivul. Cu şoferul, nu cu biletul, firește. Care a reuşit să-mi devină, în decurs de trei staţii, foarte apropiat. Şi drag pe deasupra. Mi-a povestit nişte chestii din viaţa lui, am vorbit despre ticăloşii de poliţişti rutieri care caută tot felul de motive aiurea ca să-i amendeze pe extraordinarii şoferi de maxi-taxi. Mă rog, ş.a.m.d.-uri dintr-astea.

După un timp, eram frate cu şoferul. Mai că nu ne îmbrăţişam. Şi l-am rugat să oprească la Spitalul CFR, acolo unde cobor eu de obicei. Fratele meu, soferul, a zis că nici o problemă. Dar cînd a încetinit spre a opri, s-a produs dezastrul. Urechile mele au fost izbite de următoarea frază: „Pretene, nu-mi dai matali mie beletu, că ş-aşa n-ai ce face cu iel!?".

Am încrementit cu mîna pe bară. Să fie adevărat? Cum, tocmai el, fratele meu!? Nu se poate! Am căutat soluţia salvatoare, căci cu fraţii nu poţi să te certi tocmai la despărţire: „Da' l-am compostat". „Nu-i nica, am io pretenari, li-l dau lor ca să fac şi io un ban, acolo". Am încercat a doua soluţie salvatoare: am mototolit biletul în mînă. „Da' e mototolit". „Na, ce ţi-a trebuit să-l mototoleşti", m-a dojenit fraternal şoferul. „Lasă, îi bun ş-aşa, dă-mi-l".

Acum, trebuie să înţelegeţi întreaga situaţie: maxi-taxi-ul era oprit; uşa era deschisă, din spate claxonau alte maşini, fratele meu şoferul stătea cu mîna întinsă. Am privit spre uşă, disperat, gîndindu-mă că pot să fug ca din puşcă. Apoi m-am uitat fulgerător spre proaspătul meu frate, devenit în scurt timp vitreg. Iarăşi spre uşă. Iarăşi spre frate. Şi... Sînt un bandit, v-am spus. Un ticălos! Un infractor! I-am pus în mînă şoferului biletul compostat!

În concluzie, aştept poliţia, procuratura şi toate celelalte. Niciodată nu m-am mai simţit atît de corupt. Am greşit, mă căiesc amarnic, dar nu merit clemenţa. Într-o ţară curată, în care mulţi luptă cu şuvitzele-n vînt (sau chiar şi fără şuvitze) pentru stîrpirea caracatiţei, eu, ca braţ lung al piovrei, mă simt nedemn să trăiesc liber. Merit orice pedeapsă. Mă găsiţi acasă.

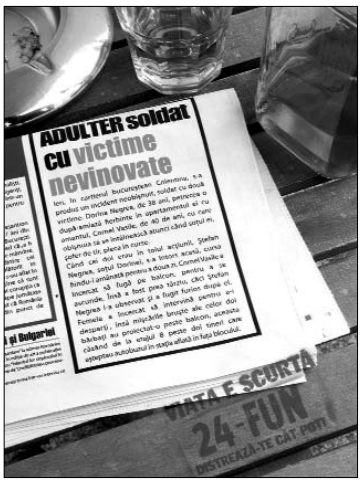

ROMÂNII E DEŞTEPŢI

Poştele Române

Nu ştiu cine îmi zicea că Poşta Română s-a rebrănduit, s-a reorganizat, s-a eficientizat. O fi aşa, n-o fi aşa? Mi-ar plăcea să fie. Cred că i-ar plăcea şi ei. Poştei.

Dar hai să vedem, să analizăm... Am două momente memorabile cu Poşta, din care, dacă le pun cap la cap, nu ştiu dacă pricep ceva.

1) Acum vreo două luni am expediat un plic Prioripost care trebuia să ajungă urgent la un amic din Bucureşti. După vreo lună mă sună destinatarul şi mă întreabă de ce naiba nu-i mai trimit materialul ăla. Eu, de bună-credinţă, îl asigur că l-am trimis şi caut pe policioară după chitanţa de la Prioripost. Era acolo, cu dată, număr şi toate cele.

(Un sfat util – pentru cei care nu ştiu deja atîta lucru: ca om crescut în România, m-am învăţat să păstrez chitanţele pînă ce ştiu sigur-*sigur* că nu mai am nevoie de ele. Vă îndemn să faceţi la fel. Mie ideea mi-a venit după ce am plătit laolaltă cu factura la electricitate, vreme de vreun an, taxa pentru aparatul radio pe care nu-l aveam, adică faimoasa taxă de tristă amintire Şeuleanu. Apoi guvernul PSD a dat un pas înapoi şi a anunţat că înapoiază taxa celor care au plătit-o degeaba. Doar că atunci cînd m-am dus la casieria Electrica, mi s-a spus să aduc toate chitanţele pe care figurează taxa radio – deşi chitanţele existau în dublu exemplar, al doilea fiind chiar la Electrica, laolaltă cu datele introduse în memoria calculatoarelor de acolo. Aşa că am donat de nevoie nişte parale pentru salariile necăjiţilor de la radio. Să le fie de bine! De atunci păstrez chitanţe.)

Aşadar, iau chitanţa, mă duc la oficiul poştal de unde expediasem plicul şi vorbesc cu diriginta oficiului, o tînără toată numai zîmbet, amabilitate şi drăgălăşenie. Îmi ia chitanţa şi mă roagă să aştept puţin, că ea încearcă să urmărească traseul plicului şi să sune la oficiul de la Bucureşti. Apoi revine şi îmi spune că la Bucureşti nu răspunde nimeni. Mă asigură că se va interesa în continuare, personal. Îmi cere numărul de telefon şi promite că o să mă sune. „Da, sigur!" mi-am rîs în barbă. Am apreciat însă amabilitatea – fie ea şi formală.

Aşa credeam – că e formală. A doua zi însă mă trezesc cu un telefon de la diriginta oficiului poştal. Mă anunţă că la Bucureşti tot nu răspunde nimeni, dar plicul figurează în sistemul lor computerizat ca fiind predat la poştaş, şi că ea va mai încerca. Uimit de atîta... normalitate, de fapt, i-am mulţumit de vreo trei ori.

Între timp amicul de la Bucureşti m-a anunţat că, în mod inexplicabil, a primit plicul. M-am liniştit şi am aruncat chitanţa. Asta se întîmpla vineri. Luni mă sună însă iarăşi diriginta poştei şi mă întreabă dacă s-a rezolvat cumva, dacă destinatarul n-a primit cumva plicul. Ba da, l-a primit. Ce bine, mi-a zis ea. Apoi şi-a cerut scuze pentru încurcătură şi pentru faptul că m-a pus pe drumuri. Ce să zic? Am mulţumit şi eu şi mi-am amintit de rebrănduirea aia.

2) Al doilea moment de contact demn de poveste a avut loc la un alt oficiu poştal, unul de cartier. Am vrut să expediez un plic recomandat. Am stat la o coadă vînjoasă şi lentă, de vreo treizeci de persoane. Doar că atunci cînd am ajuns în faţa ghişeului, funcţionara mi-a spus că plicul meu nu poate fi expediat „recomandat". „De ce?" m-am mirat eu, obosit de aşteptare. Simplu: pentru că îi întărisem colţurile cu bandă adezivă. Şi nu aveam voie! Aşa sînt regulile Poştei Române. Un plic lipit cu scotch se poate trimite oricum, numai recomandat nu! De ce? Nu cerceta aceste legi...

Bun, şi-atunci ce fac? Puteam să-l expediez cu Prioripost. „OK, puneţi-l Prioripost", am zis eu. Dar nu, nu era aşa de simplu. La ghişeul respectiv nu se puteau expedia plicuri prin Prioripost. Dar unde? „Dincolo", mi-a arătat doamna un alt ghişeu, cu alte douăzeci-treizeci de persoane la coadă. Unde am stat şi-am stat.

După cîteva zile m-am trezit că primesc un plic Prioripost şi un mandat cu nişte bani. Acelaşi oficiu, aceleaşi cozi. Pentru plic se stătea la o coadă, pentru mandat la altă coadă. Bun, dar dacă tot am venit şi-am stat, n-aş putea să scap de-o grijă şi să plătesc şi impozitul pe locuinţă? Ba da, mi s-a spus, cum să nu? Şi mi s-a arătat a treia coadă, mai stufoasă decît celelalte două.

Ce să pricep de-aici? S-a reorganizat sau nu Poşta Română? Sau există cumva acum două poşte: Poşta Română Veche şi Poşta Română Nouă? Şi, după cum ai noroc, nimereşti la una sau la cealaltă?

Mie mi-ar plăcea să rămînă una singură. Aia nouă. Dar, după cum avem noi noroc, mă tem că nu se poate.

„Există viaţă după *Orbitor*?“

Două lucruri ar fi trebuit luate mai bine în seamă înainte de-a porni spre seara de lectură bilingvă: că scriitorul care avea să citească era Mircea Cărtărescu şi că aceia care veneau să îl asculte erau, în marea majoritate, prea-punctualii etnici germani. Poate şi un al treilea: Sibiul e însetat de evenimente culturale, după un an dens cum a fost 2007.

FOTO: Veronica D. Niculescu

Veronica D. Niculescu

Aşa se face că atunci cînd am ajuns, cu cinci minute înainte de ora anunţată, am găsit o sală arhiplină, în care nici nu se mai putea intra. Din faţă, unde stătea aşezat pe un fotoliu, Mircea Cărtărescu privea oarecum îngrijorat spre toţi cei care continuau să vină şi rămîneau dincoace de uşi; figurile noastre, văzute prin ochiurile pătrate ale geamurilor, erau probabil încă şi mai îngrijorate la vederea sălii înţesate, astfel că scriitorul ne-a făcut semn spre un scaun rămas liber acolo, în faţă. Eu am fost fericită să mă pot strecura înăuntru şi să găsesc un minunat loc în picioare lîngă uşă, unde am rămas timp de două ore, sprijinind zidul.

Cronici pozitive, dar cu limite

Seara de lectură şi discuţii bilingve, la care au participat scriitorii Mircea Cărtărescu şi Gerhardt Csejka, traducătorul său în limba germană, a avut loc vineri, 11 aprilie, la biblioteca Centrului Cultural German din Sibiu. Tema anunţată: lecturi din *Orbitor. Aripa stîngă* şi din corespondentul său în limba germană, *Die Wissenden*, precum şi discuţii despre felul în care cartea a fost receptată de critică în Germania, Austria şi Elveţia. Seara a făcut parte din seria de lecturi a Institutului de Cultură şi Istorie a Germanilor din Europa de Est (Oldenburg), susţinută de Fundaţia Robert Bosch.

Traducătorul primei părţi a *Orbitorului* a vorbit în deschidere despre receptarea volumului în Germania. „E foarte important că această carte a fost bine primită – primul volum – pentru ca pînă vor fi pe această masă toate trei, discuţia să fi avansat, iar criticii literari să se uite mai adînc în spatele acestei literaturi“, a spus Gerhardt Csejka. Fiindcă pînă acum, se pare, au existat nişte probleme de înţelegere. „În recenzii sînt semne de simpatie, de admiraţie, care ţin de forma lingvistică, de forţa imaginaţiei“, spune Csejka. Problema de receptare ar fi apărut însă la capitolul „conţinut“. „E o carte minunată, numai că nu ştiu să spun despre ce e vorba“, ar fi afirmat unii dintre critici. „Cînd povestea se desprinde de real şi ajunge la fantastic, criticul german nu mai înţelege, el spune că asta este pentru specialişti în Cărtărescu. Criticii nu înţeleg dacă avem de-a face cu o mitologie personală...“, spune Csejka. Ceea ce nu s-a întîmplat însă cu *De ce iubim femeile* (tradusă de Ernest Wichner), carte mult mai uşor de înţeles şi care s-a bucurat, de asemenea, de cronici pozitive, „dar şi de calitate“.

FOTO: Veronica D. Niculescu

„Tot ce scriu e poezie“

„Eu însumi nu pot să ştiu ce e în cartea mea, dar o să o ţin dreaptă, ca să nu se scurgă acele fluide...“, a glumit Mircea Cărtărescu la începutul lecturii. Lectură care a pornit într-o atmosferă oarecum tensionată: „Mă bucur că sînteţi într-un număr care pe mine mă jeneză... Nu ştiu cui se datorează acest număr...“, a spus Cărtărescu, mărturisind că nu se simte prea bine stînd în fotoliu, în timp ce pe margine atîţia oameni sînt în picioare. „Şi la biserică stăm în picioare“, a spus o femeie, dar replica sa a sporit jena scriitorului care, vizibil stînjenit, a precizat doar că respinge o astfel de alăturare „enormă“... Şi a citit.

Trei pasaje de la începutul *Orbitorului*, în limba română; apoi un fragment în germană, în lectura traducătorului. Au urmat întrebări şi discuţii, şi mărturisiri care făceau plăcere nu numai publicului, dar şi autorului. De altfel, într-un moment cînd traducătorul Gerhardt Csejka a propus încheierea, şi continuarea discuţiilor în picioare, într-un mod mai degajat, Cărtărescu însuşi a fost cel care a rugat publicul să continue să îi pună întrebări, fiindcă pentru el sînt foarte importante aceste discuţii. Lumea şi-a făcut curaj, iar seara s-a rotunjit ca luna plină.

„*Orbitor* se sprijină, ca Turnul Eiffel, pe două picioare. Ca turnul văzut în plan... sînt istorii de familie ficţionale, născute din frustrarea de a nu avea o istorie, de a nu şti cine-mi sînt străbunii“, a afirmat Cărtărescu. Scriitorul a spus că nu îşi ştie nici străbunicii, nici pe doi dintre bunici nu i-a cunoscut, iar mare parte din personajele din jurul lui Mircea din carte sînt pure invenţii. Totuşi, e surprins să afle în ultima vreme o serie de coincidenţe. I s-a întîmplat şi cu *De ce iubim femeile*: inventase în *Zaraza* localul „Vulpea roşie“, iar Stelian Tănase i-ar fi spus că a cercetat, iar localul acela chiar a existat, şi chiar în acele timpuri. Ceva asemănător i se întîmplă şi acum, cu personaje inventate...

Mai scrie poezie? „Nu m-am oprit niciodată din scris poezie. Doar că acum nu mai opresc rîndul acolo, în partea dreaptă, ci mă duc cu el mai departe. Tot ce scriu e poezie“, a spus Cărtărescu. „Dacă un roman este bun, este pentru că are un strop de poezie în el“, crede scriitorul, care citeşte fizică cuantică sau biologie tot fiindcă în fiecare este poezie. E pasionat de insecte, aceşti „extratereştri“ cu alcătuire bizară. „Dumnezeu e cel mai mare poet“, spune Cărtărescu.

„Trăiesc într-un exil interior“

Dar dacă s-ar autoexila? „Povestea aceasta a exilului sau a autoexilului trebuie să treacă prin mintea oricărui autor român. Numai acei români care au fost exilaţi sau autoexilaţi sînt cunoscuţi, celebri peste hotare. Nu există nici unul cunoscut dintre cei care au rămas aici! Iar asta dă de gîndit. Eu însumi consider că trăiesc într-un exil interior. Nu mă identific cu cultura română, nu mă văd cu scriitori şi nu trăiesc ca un scriitor. Eu trăiesc ca o persoană particulară foarte izolată. Primesc două-trei mailuri pe săptămînă, nu am mobil, nu mă uit la televizor“, spune Cărtărescu. „Dacă aş pleca din spaţiul românesc – acum nu mai e dramatic, poţi să pleci, poţi să îţi iei o casă în altă parte – dacă aş alege să trăiesc în Elveţia, cred că obsesiile mele româneşti s-ar întări foarte tare. Nu e întîmplător că ultima parte din *Orbitor* e atît de impregnată de istorie“, a mărturisit Mircea Cărtărescu.

Inevitabil, scriitorul a fost întrebat şi de planurile sale de viitor. „Adică dacă există viaţă după *Orbitor*?“, a glumit el. Da, există: sînt cîteva planuri pentru nişte romane, „dar mai scurte, de vreo 200 de pagini“. Cu unul dintre proiecte a aplicat pentru o bursă în Austria.

Dar cît de important este să fii tradus în multe limbi? Nu prea important; contează însă să fii cu adevărat promovat de editura străină care te publică.

„De cîte ori mi s-a întîmplat asta, pot arăta pe degetele de la o mînă a unui tăietor de lemne“, a spus Cărtărescu, ridicînd sugestiv şi palma, cu numai două degete ridicate, arătătorul şi degetul mic, ca la un concert rock. „E foarte greu şi să îi convingi să te citească. Atît: să te citească!“.

SUPLIMENTUL LUI JUP

PAUL CERNAT »

„Norman Manea a lipsit în mod straniu din literatura din care nu ar fi trebuit să lipsească. Este o întoarcere dificilă din cauza noastră, deoarece Manea a fost obligat să se expatrieze. A fost o întoarcere comparabilă cu trauma expatrierii.“

PE SCURT

Bogdan Popescu este cîştigătorul Premiului Naţional de Proză „Ziarul de Iaşi“

Bogdan Popescu a fost desemnat, prin vot secret, cîştigător al Premiului Naţional de Proză „Ziarul de Iaşi“, pentru romanul *Cine adoarme ultimul*, publicat la Editura Polirom.

Competiţia din acest an pentru Premiul Naţional de Proză „Ziarul de Iaşi“, aflat la cea de-a V-a ediţie, s-a dovedit a fi extrem de strînsă. Din cele zece romane selectate iniţial, au fost nominalizate cinci, ca potenţiale cîştigătoare ale marelui premiu: Ioan Lăcustă – *Luminare*, Editura Polirom; Bogdan Popescu – *Cine adoarme ultimul*, Editura Polirom; Dan Perşa – *Cu ou şi cu oţet (hărţuire textuală)*, Editura Cartea Românească; Horia Ursu – *Asediul Vienei*, Editura Cartea Românească şi Nicolae Breban – *Jiquidi*, Editura Art. Juriul, din care fac parte Alexandru Călinescu, Emil Brumaru, Nichita Danilov, Valeriu Gherghel, Codrin Liviu Cuţitaru şi Bogdan Creţu, a desemnat cîştigătorul: Bogdan Popescu.

Alexandru Călinescu, preşedintele juriul, a argumentat decizia de a premia romanul *Cine adoarme ultimul*: „Bogdan Popescu este, poate, un prozator mai puţin cunoscut, aflat la cea de-a doua sa carte. *Cine adoarme ultimul* este un roman complex, utilizînd mai multe registre narative şi mizînd pe alternanţa dintre realitate şi fantastic. Autorul este şi un povestitor excepţional, cu darul de a surprinde vorbirea autentică. Cartea îl va impune drept unul dintre vîrfurile prozei româneşti contemporane“.

Premiul, în valoare de 6.000 de lei, şi trofeul concursului îi vor fi înmînate în luna mai, în cadrul unei ceremonii speciale care va avea loc la Casa de Cultură „Mihai Ursachi“ din Iaşi.

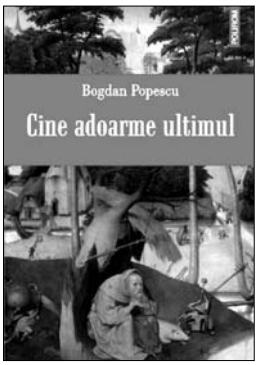

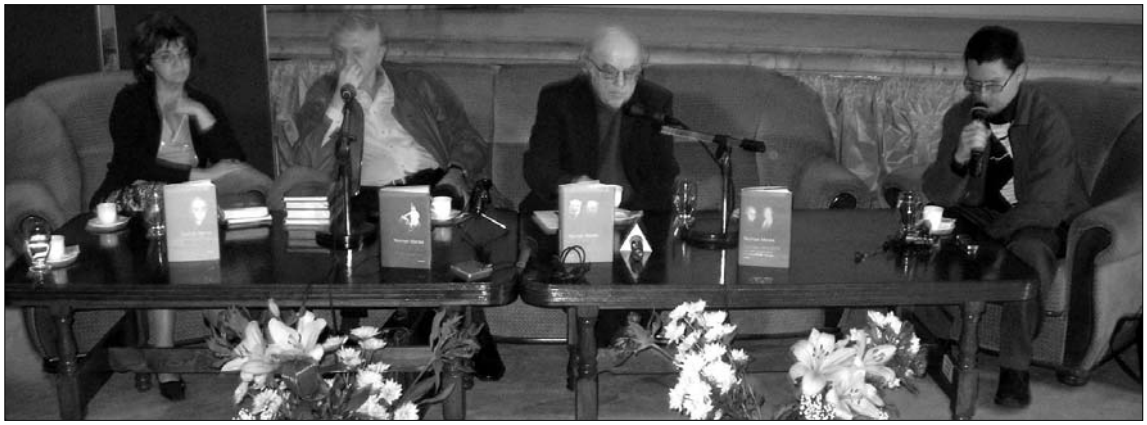

Carmen Mușat, Silviu Lupescu, Norman Manea și Paul Cernat

NORMAN MANEA S-A REÎNTÎLNIT CU PUBLICUL ROMÂN

După 22 de ani

Patru evenimente în patru zile. De luni, 14 aprilie, şi pînă joi, 17 aprilie, Norman Manea s-a întîlnit cu publicul, a lansat seria sa de autor de la Editura Polirom, a participat la o dezbatere şi a conferenţiat. Cel mai tradus autor român în străinătate s-a întors pentru cititorii săi, îndeosebi pentru tînăra generaţie de lectori. Norman Manea a vorbit timp de o săptămînă, în cadrul evenimentelor oficiale şi în nenumăratele interviuri acordate, despre relaţia sa cu România, dar şi despre propriul succes, încercînd să răspundă şi la întrebarea „Cum poate fi exportată literatura română?“. Scriitorul a trecut în revistă şi „legendele“ care circulă despre sine în România şi, fără tabuuri, a făcut referire şi la „conspiraţiile“ pe care le văd unii în apartenenţa la iudaism şi „avantajele“ ce ar deriva din aceasta.

George Onofrei

Luni, 14 aprilie, de la ora 17.00, la Muzeul Literaturii Române (MNLR) din capitală, a avut loc prima întîlnire a scriitorului Norman Manea cu publicul românesc din ultimii 22 de ani. Supraviețuitor al Holocaustului, scriitorul a părăsit țara în 1986. A revenit în 1997, însă momentul a fost unul, mai degrabă, deprimant pentru Norman Manea, scriitorul refuzînd orice contact cu media sau întîlnirile publice. Radu Călin Cristea (directorul instituției-gazdă) și Carmen Mușat (redactor-șef al revistei „Observator

Darts Vader

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Românica are un mecanism special de produs guru. Iar ultimul guru electronic al patriei se numeşte Ioana Maria Vlas. Domnia sa a ajuns, în ultimele săptămîni, vedeta rîvnită de toţi moderatorii de talk-show-uri. Rîvnită, curtată, alintată. „Mama FNI“ a ieşit din închisoare şi a primit liber la vorbitor. Este absolut uluitoare atitudinea de căţel fascinat la vederea mîncării granulate din reclame, pe care au îmbrăcat-o fără sughiţuri gazdele emisiunilor unde dînsa a apărut. Nu s-a simţit din partea acestora nici cea mai mică intenţie de a-i pune întrebări incomode. Ioana Maria Vlas este *rugată* să *explice*, este *invitată* să dea *sfaturi*, este *îmbiată* să vorbească despre *experienţa de viaţă* a domniei sale.

Doamna Vlas mai are puţin şi se transformă direct în personaj de film. Urmărind-o la televizor, ai sentimentul că te uiţi la o reîncarnare a lui Buddha. Sau chiar la fondatorul budismului, în persoană. Zici că a stat cîţiva ani în pustietate şi acum, plină de înţelepciune şi de meditaţii, a ajuns să-şi povestească experienţa sa de iluminată. Iar toţi cei din juru-i o recunosc ca pe un mare maestru, în faţa căruia nu ai întrebări, iar răspunsurile îţi leagă sinapsele aproape spontan. Cînd i se pune totuşi o întrebare, doamna Vlas dă impresia că accesează o conexiune broadband cu Nirvana: pentru început şi de dragul suspansului, oftează; cînd vorbeşte, face pauze dese şi dă din cap ca Ion Iliescu; iar în final, zîmbeşte cu subînţeles, ca şi cum ar fi oferit o părticică din înţelepciunea sa creierilor interlocutorului.

Sînt curios să văd dacă totuşi cineva, oricine!, dintre moderatorii de emisiuni se va încumeta s-o invite pe Ioana Maria Vlas în emisiune pentru a răspunde la întrebări, nu doar pentru a-şi spune înţeleptele concluzii de viaţă. Pentru că apariţia de acum a domniei sale seamănă izbitor cu aceea a lui Sorin Ovidiu Vîntu, din momentul izbucnirii scandalului FNI.

Ioana Maria Vlas vorbeşte „şapte, opt limbi străine“, am auzit-o mărturisind. Şi am mai auzit-o spunînd că a fost lingvistă. Probabil din cauza asta pronunţă cuvinte uzuale ale limbii engleze cu aplomb mult mai mare decît al unui amărît de profesor de la Oxford. Şi tot din acest motiv, presupun, şi-a construit un vocabular apretat, pe care îl foloseşte cu mare atenţie. Dînsa nu o să spună niciodată „şmecherie“, de exemplu, pentru că e un cuvînt „suburban“. Cîh!

În toată această construcţie a propriei imagini, Ioana Maria Vlas face o singură greşeală. Nu ştiu dacă a sfătuit-o cineva – probabil, nu! – dar marea eroare pe care dînsa o comite este că-ţi trage peste ochi acei înfiorători ochelari de Al Capone. Nu poţi spera să-ţi convingi un public aprioric ostil, trăgîndu-ţi peste privire o bandă neagră. E, dacă vreţi, ca şi cum un Băsescu înarmat cu ochelari de soare ar fi fost la fel de convingător în 2004 la celebra scenă a lăcrimatului în public. Doamna Vlas apare, cu tot cu discursul şi gestica domniei sale, ca un Darth Vader românesc, teleportat în prime-time.

cultural“) au fost amfitrionii întîlnirii de la MNLR, organizată sub egida săptămînalului „Observator cultural“ şi care a reunit personalităţi precum Leon Volovici, Ion Vianu, Andrei Oişteanu, Nicolae Breban, Ioana Ieronim, Bedros Horasangian.

„După părerea mea, deşi îşi scrie operele în limba română, Norman Manea a avut şansa ca ele să aibă o circulaţie universală. Mai mult decît atît, cărţile sale au devenit un reper nu numai pentru literatura română, ci şi pentru cea mondială. Cărţile lui Norman Manea erau cunoscute şi apreciate şi înainte de plecarea sa din ţară, în 1986. Probabil că, în cazul său, exilul a fost în acelaşi timp o şansă şi o neşansă. Succesul său se poate datora astăzi şi neşansei de a nu putea să trăiască liber în România anilor comunişti. După 1990, deşi foarte apreciat pe plan internaţional, Norman Manea este certat cu oarecare mefienţă în unele cercuri poate şi pentru că şi-a asumat dintotdeauna dreptul incomod de a spune mereu ce gîndeşte, de a fi mereu o conştiinţă critică“, a afirmat Carmen Muşat în debutul dialogului cu publicul.

Succesul literaturii peste hotare vine din relaţiile fireşti umane

Potrivit acestuia, literatura română nu va ajunge mai cunoscută peste hotare neapărat prin apariţia unor agenţi literari autohtoni puternici, ci prin contactul între editori, printr-o „relaţie omenească“. „Pentru dezvoltarea pieţei literaturii române trebuie să existe un contact firesc între culturi, între editori, iar restul, dacă vine, vine de la sine, vine prin prietenii literare, prin curiozităţi literare, prin fraternizări între autori, printr-o relaţie omenească“, a precizat Norman Manea. Autorul a vorbit şi despre noul său proiect literar – romanul intitulat provizoriu *Impostura* –, o privire asupra exilului.

„Sînt un scriitor dificil“

Scriitorul Norman Manea a afirmat că succesul său ar fi venit mult mai greu dacă la momentul exilului forţat în Statele Unite ale Americii nu ar fi avut deja o carte tradusă în germană. Norman Manea a precizat, mai mult, că accesul pe piaţa germană i-a fost mijlocit chiar de doi scriitori români de limbă germană.

„Una dintre legendele care circulă aici este şi aceasta – că am fost un obiect de marketing foarte stăruitor şi eficient, şi astfel, inclusiv prin conspiraţia iudaică şi foarte buni agenţi, am fost propulsat drept spre lună. Lucrurile nu au stat aşa. Prima mea carte care a apărut în Occident a fost în Germania şi datorită unor scriitori români de limbă germană pe care nu îi cunoşteam. Cînd am ajuns în America, aveam o carte în Germania cu excelente recenzii în presă. S-a întîmplat, nu a fost nici un marketing la mijloc, nu pot să spun că s-a întîmplat datorită extraordinarei mele relevanţe. S-a întîmplat aşa. Dacă nu aş fi avut această carte în America – nu vreau să îmi tai singur craca de sub picioare şi să spun că nu s-ar fi întîmplat nimic –, cu siguranţă s-ar fi întîmplat mai greu şi foarte lent. Marketingul – atît pentru această primă carte, cît şi pentru celelalte – a fost al editurii. Şi a fost unul modest, fiind un scriitor din Europa de Est.“

Norman Manea a mai precizat că este conştient de faptul că nu se încadrează în categoria scriitorilor de masă, ci, mai degrabă, în aceea a scriitorilor „dificili“. „Nu sînt cel mai bun produs vandabil.“

Abordînd tema autorilor români de export, scriitorul a declarat: „Din ceea ce văd, există o anumită circulaţie, se traduc volume în străinătate. Cînd venea un scriitor român din străinătate, ne pregăteam să-l primim cum se cuvine. Venea şi vedea că sînt pe masă şi brînză, şi carne... Şi ne întreba de ce ne plîngem. Dar îi explicam faptul că pentru a le avea ne-am folosit, timp de trei săptămîni, toate relaţiile posibile... Dacă cineva ar veni astăzi şi ar auzi că scriitorii români se plîng, iar dacă eu i-aş prezenta numărul de edituri care există în România, numărul de publicaţii literare şi culturale, dintre care foarte multe de calitate, ar zice: «Care-i chestia?»“.

Lansarea seriei de autor

Norman Manea a fost prezent marţi, 15 aprilie, la sediul Institutului Cultural Român, la lansarea primelor patru volume ale seriei de autor care i-a fost consacrată de Editura Polirom şi care va cuprinde peste 20 de volume. Au vorbit directorul general al Editurii Polirom, Silviu Lupescu – despre serie, şi criticii literari Carmen Muşat şi Paul Cernat – despre cărţi . Primele patru volume lansate au fost *Vorbind pietrei*, *Înaintea despărţirii. Convorbire cu Saul Bellow*, *Întoarcerea huliganului* şi *Sertarele exilului. Dialog cu Leon Volovici*.

Silviu Lupescu a povestit cum l-a cunoscut pe Norman Manea la Tîrgul de Carte de la Ierusalim. „M-am dus emoţionat la el, deoarece despre Manea circulau clişeele că este rău cu editorii şi că este un mîncător de români.“ Cu timpul, acesta a devenit însă „prietenul său de la New York“. „A venit momentul să avem o cvasiintegralitate a operei sale“, a spus directorul Editurii Polirom, care l-a descris pe scriitor drept „un personaj incomod, deoarece spune ceea ce nu vrem să auzim şi pune multe întrebări“.

Criticul literar Paul Cernat a catalogat lansarea seriei de autor „Norman Manea“ ca fiind un gest de reparaţie intelectuală şi literară. „Norman Manea a lipsit în mod straniu din literatura din care nu ar fi trebuit să lipsească. Este o întoarcere dificilă din cauza noastră, deoarece Manea a fost obligat să se expatrieze. A fost o întoarcere comparabilă cu trauma expatrierii“, a mai spus Cernat. Criticul a opinat şi că „opera lui Norman Manea creşte dintr-o rană care este şi a culturii române“. Nu în ultimul rînd, cărţile lui Manea ar trebui să îi oblige pe români să îşi revadă trecutul şi să-l reevalueze, mai ales din perspectiva dreptei interbelice şi a comunismului.

Norman Manea a apreciat eforturile Institutului Cultural Român din ultimii ani de a încerca să „rezolve o obsesie destul de provincială, dar persistentă a scriitorului român de a fi apreciat, dacă se poate chiar de a lua un premiu Nobel. Iar cu cît vor fi acordate mai multe premii Nobel României, cu atît mai bine!“.

Scriitorul a atras însă atenţia că se înscrie în seria acelor „lupi singuratici“ care nu au beneficiat de ajutorul nici unei instituţii naţionale. S-a referit mai apoi la seria de autor care începe cu cinci cărţi (ediţia a II-a a romanului *Atrium* va apărea în curînd).

„Criticii au spus despre mine lucruri foarte măgulitoare şi foarte profunde. De altfel, orice scriitor îşi doreşte să moară pentru a vedea ce se spune despre el, iar apoi să reînvie şi să-şi continue viaţa ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.“

Norman Manea a ales să stea departe de ţară, iar „exilul este o moarte, o extraordinară traumă şi unul dintre cele mai minunate privilegii, o formidabilă experienţă umană. Exilul este o somaţie de a-ţi reevalua existenţa, opiniile, dar şi o lecţie de modestie“.

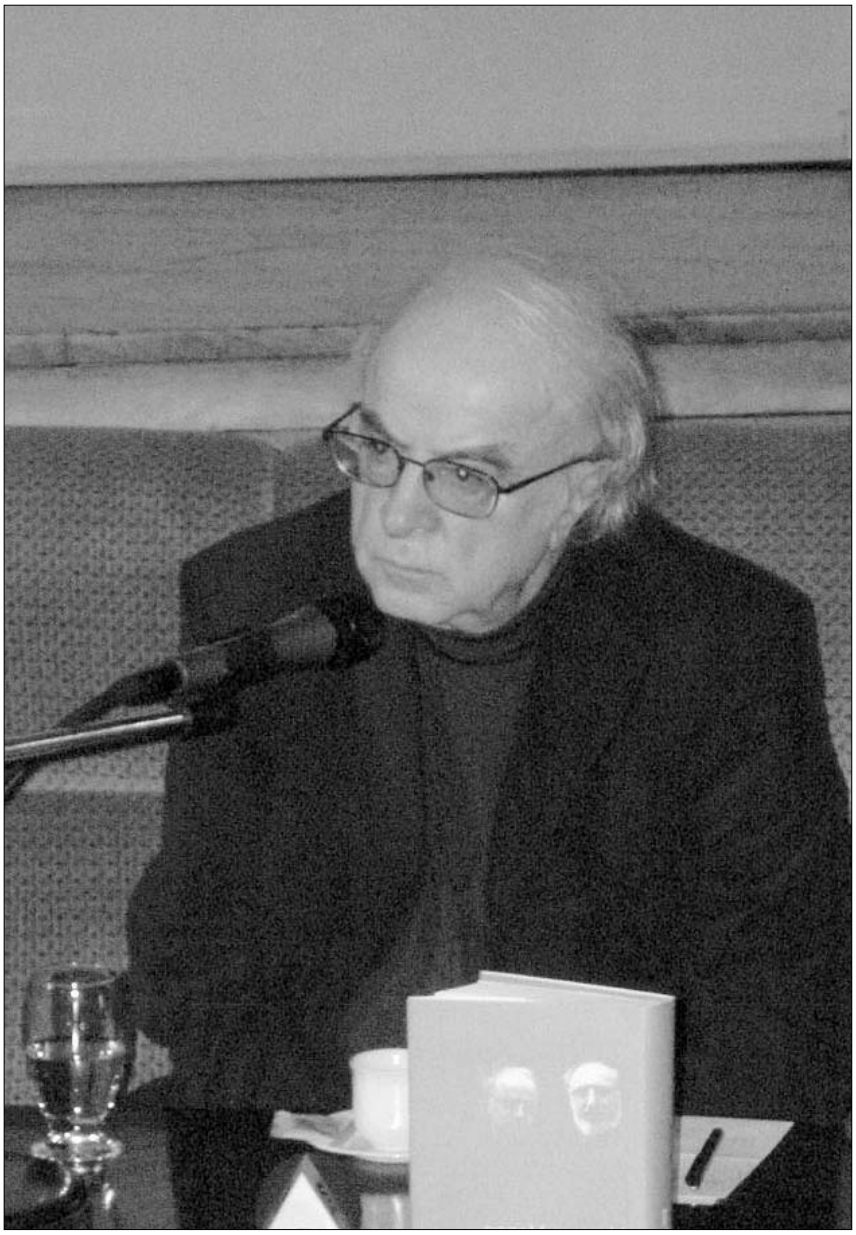

ALTE EVENIMENTE CU PARTICIPAREA LUI NORMAN MANEA

Norman Manea a mai participat miercuri, 16 aprilie, la Grupul pentru Dialog Social, la dezbaterea „Exilul – o traumă privilegială“, moderată de scriitorii Gabriela Adameşteanu şi Stelian Tănase, iar joi, 17 aprilie, a susţinut la Colegiul Noua Europă conferinţa: „Imposibilităţi kafkiene“. La Cluj, Universitatea „Babeş-Bolyai“ îi decernează titlul de Doctor Honoris Causa pe 21 aprilie, iar pe 22 aprilie este primit de Facultatea de Litere a Universităţii clujene pentru a lansa seria de autor de la Polirom împreună cu Ruxandra Cesereanu şi Corin Braga. Universitatea Bucureşti îi va decerna titlul de Doctor Honoris Causa pe 24 aprilie. Programul mai cuprinde o conferinţă la Facultatea de Litere şi o masă rotundă alături de Orhan Pamuk şi Antonio Tabucchi. Ultima întîlnire cu publicul va avea loc pe 30 aprilie, la Sibiu, unde Norman Manea va fi prezent împreună cu Antonio Tabucchi la Biblioteca Astra (ora 18.00).

UIMIRE

Benoît Vitse a ţinut să spună că nu a avut tupeul să se compare cu Federico Garcia Lorca, dar că a rămas uimit cum în epoci diferite şi în ţări diferite, oameni diferiţi sînt puşi la zid din cauza unor acuzaţii asemănătoare şi nefondate.

Lorca – un spectacol despre intoleranţă şi prostie

Benoît Vitse a propus pentru ultima sa premieră ca director al Ateneului Tătăraşi un spectacol despre intoleranţă şi prostie, despre felul cum acestea pot transforma un om cu cele mai bune intenţii într-o fiinţă damnată. Drama marelui Federico Garcia Lorca a fost povestea perfectă pentru a exprima valorile pe care Benoît Vitse le-a apărat cu încăpăţînare în anii mandatului său.

Emilia Chiscop

În centrul acestora se află dreptul la liberă expresie, convingerea că arta trebuie să se bucure de libertate deplină, căci ea se adresează spiritului căruia numai dictatorii i-au pus lanţuri. Iată principiul pentru care Garcia Lorca a plătit cu viaţa, el fiind ucis pentru culpa de a fi fost presupus ţigan, homosexual declarat şi simpatizant republican. Benoît Vitse a adus această poveste în zilele noastre pentru a ne arăta că intoleranţa şi xenofobia au supravieţuit cu succes celor 60 de ani de civilizaţie, războiului mondial şi globalizării.

Lorca este un spectacol cu 18 personaje, între care un cal şi două găini, o dansatoare de flamenco (cam neconvingătoare, din nefericire) şi doi copii ţigani. De fapt, asistăm la un colaj de scene din biografia lui Lorca, combinate cu recital de poezie şi secvenţe din celebra sa piesă de teatru, *Yerma*, montată în vremea cînd artistul era director al teatrului de stat „La Barraca“, în anii celei de-a doua republici spaniole, premergători războiului civil. Autorul acestui colaj este chiar Benoît Vitse, care a fost atras de drama lui Lorca, cu atît mai mult cu cît a identificat în acuzaţiile aduse de oamenii lui Franco asemănări cu cele aduse chiar lui de oamenii primarului ieşean Gheorghe Nichita. Vitse a ţinut să spună că nu a avut tupeul să se compare cu Lorca, dar că a rămas uimit cum în epoci diferite şi în ţări diferite, oameni diferiţi sînt puşi la zid din cauza unor acuzaţii asemănătoare şi nefondate.

Studentă la Actorie, în rolul principal

„Ce părere aveţi despre teatrul spaniol în general?“, îl întreabă un ziarist pe Lorca, iar acesta răspunde: „Astăzi este un teatru de porci pentru porci. Adică un teatru făcut de porci şi pentru porci“. Francheţea şi refuzul ipocriziei l-au tranformat pe Lorca într-un indezirabil. „În perioada în care trăim, artistul trebuie să plîngă şi să rîdă cu poporul său. Să lăsăm buchetul de crini şi să ne scufundăm în noroi ca să-i ajutăm pe cei care caută crinii“, spunea Lorca. Discuţia despre teatru şi menirea artei, deşi un aspect secundar al spectacolului de la Ateneu, face parte din puzzle-ul ce îl creionează pe artistul acuzat că urăşte Spania şi Granada pe care el spunea că le simte pînă în măduva oaselor, dar asta nu îl face să fie legat la ochi. Dominantă în producţia lui Vitse este discuţia inchizitorială la care Lorca (interpretat de tînăra Catrinel Bejenariu) este supus în urma arestării de către sadicul torţionar Ramon Aloso, atribuit lui Nicolae Ionescu. Opţiunea regizorului pentru o femeie în rolul lui Lorca este salutară, iar interpretarea lui Catrinel Bejenariu – cu momente uneori remarcabile, alternate cu altele, poate mai puţin reuşite – poate fi totuşi catalogată drept o performanţă pentru o studentă la teatru, care a trebuit să recreeze într-un timp scurt un personaj dificil, avînd la îndemînă un scenariu complex, deloc uşor de abordat.

Teme actuale

Spectacolul are teme foarte actuale, Benoît Vitse declarînd, de altfel, că Spania anului 1936 seamănă pe alocuri cu România de azi. Un preot, venit să împărtăşească un învăţător arestat şi condamnat la moarte, îi spune acestuia: „Ah, dar ne cunoaştem, domnul Gonzales, din satul Pulianas. Cel care explică elevilor săi că Dumnezeu nu există“. „Am spus numai că Dumnezeu n-are ce căuta la şcoală. La ce bun se construiesc o liotă de biserici şi mănăstiri, dacă trebuie să fie şi şcoala un loc de rugăciune?“, se apără învăţătorul, executat pe baza celor declarate de preot, devenit, fără să ştie, martor al acuzării. Cît îl priveşte pe Lorca, martorii acuzării sale sînt propriile cuvinte, pe care nu se opreşte să le spună. Demitizînd istoria, este văzut ca duşmanul de moarte al Spaniei. „Ştii ce am făcut astăzi? Am inaugurat un monument comemorativ pentru Ferdinand de Aragon şi Isabela de Castille. De fapt, comemorăm momentul istoric în care aceştia au primit cheile oraşului Granada de la regii mauri, în 1492. „La Reconquista!“, îi spune torţionarul. „A fost un moment dezastruos, cu toate că se învaţă contrariul la şcoală. O civilizaţie admirabilă, o poezie, o astronomie, o arhitectură şi o delicatesă unice în lume au dispărut pentru a lăsa locul unui oraş sărac, micşorat, unui pămînt de doi bani unde se agită actualmente cea mai rea burghezie din Spania“, este replica lui Garcia Lorca, explicîndu-şi poziţia: „Detest pe omul care iubeşte patria sa cu ochii legaţi, care se sacrifică şi îi sacrifică pe ceilalţi pentru o idee naţionalistă abstractă. Bunul chinez este mai apropiat de mine decît naţionalistul spaniol...“. După astfel de cuvinte, ce îl mai poate aştepta pe Federico? „Cînd va fi să mor,/ Îngropaţi-mă cu ghitara/ Sub nisipuri.“

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

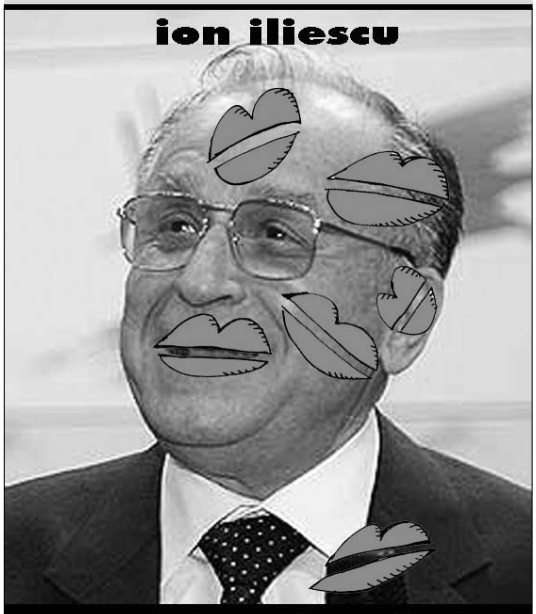

rfi romania
Bucureşti 93.5fm
Iaşi 97.9fm
Craiova 94fm
Cluj 91.7fm
radiofranceinternationale
Cultura îşi face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.
În fiecare vineri, de la 17.10, *Art Cultura*:
o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Pârvu.
Toată diversitatea lumii! www.rfi.ro

Dilema Amară

Nu cred că are rost să camuflez în pseudoreferinţe muzicale, experienţe directe. Habar n-aveam, acum şase ani, ce înseamnă scena rock românească. Am plonjat în fenomen din cauza unei emoţii: Vama Veche. Mizez pe o minimă cultură civică a cititorilor „Suplimentului de cultură", deci n-am să detaliez. Am să păstrez pentru acest microjurnal doar cîteva momente.

Mircea Toma

În 2003 s-a cîntat pentru prima oară la Stufstock. A fost, atunci, nu un festival, ci un protest. De la instalaţia de scenă, la plata jandarmilor, trecînd prin transportul trupelor, asistenţa medicală, cazări, haleală – totul a fost oferit în regim gratuit de persoane care aveau trăiri asemănătoare cu noi pentru ce se petrecea în Vama Veche şi 2 Mai. Între susţinători, şi-au pus energia la bătaie şi artiştii! Toţi motivaţi de dorinţa de a salva un spaţiu virtual de asaltul României reale. Între primii care au acceptat să cînte *pro bono* au fost şi clujenii (plus băcăuanul) de la Luna Amară. Acum, peste ani, ştim că Luna Amară a fost trupa cu nervii cei mai întinşi. Grupul a fost dat jos de pe scenă, la Cluj, pentru că îndrăznise să anunţe că „România mai are mult pînă să intre în Europa"; în acelaşi an au mai fost penalizaţi de organizatorii unui concert pentru o declaraţie provocatoare – „Dacă mîine aţi putea să plecaţi din România, cîţi dintre voi aţi face asta?".

În 2004, piesa *Folclor* îmbogăţită cu multă urare adresată politicienilor de la putere a făcut turul României. Nu numai virtual, ci şi la propriu, trupa acceptînd să participe la un turneu prin mai multe localităţi pentru a îndemna tinerii să iasă la vot. Atenţie – Luna Amară n-a acceptat niciodată să cînte pentru vreun actor politic. Ceea ce nu înseamnă că n-a avut efecte electorale urzicătoare. În oraşul natal al lui Mihnea Blidariu, Bacăul umilit de primarul de-atunci, Sechelariu, concertul supăraţilor s-a petrecut între cele două tururi de scrutin. Nu poţi să nu acorzi Lunei Amare meritul de a fi contribuit la ceea ce băcăuanii au trăit ca o a doua revoluţie. La începutul lui 2005, notorietatea trupei crescuse clar datorită identităţii ei militante. O notorietate care era, paradoxal, şi sursă de frustrare. Luna Amară anunţă că nu va mai cînta piesa cea mai agresivă – *Folclor*. Azi ştiu că anunţul însemna mai mult decît scurtarea unei piese din repertoriu, pentru că după încă un an de muncă, au produs o modificare de paradigmă muzicală. Nu puţini spectatori ai concertului lor de la ediţia din 2006 a Stufstock-ului au fost descumpăniţi („ce-au avut băieţii de la Luna Amară"); aproape nici una dintre piesele cîntate nu le-a oferit rockerilor prilejul să-şi inflameze pletele, iar de pogo nici nu mai putea fi vorba. Căpoşi, Mihnea şi Nick (Făgădar) au perseverat în explorarea noului traseu – au produs, de atunci, multe piese în registrul acustic, cu mult mai mare preocupare pentru bogăţia muzicală. Militantismul s-a păstrat, dar a coborît de pe scenă şi a fost asumat ca exerciţiu individual. Mihnea şi-a dus rucsacul în mijlocul coloanei care a mărşăluit de la Cluj la Roşia Montană. Asta, în ciuda frustrării unui public flămînd de adrenalină. A fost, experienţa asta, un mesaj limpede despre filosofia trupei – navigăm după propriile noastre criterii de valoare; ne însoţeşte cine se regăseşte cu noi. Nu sînt mulţi curajoşi în piaţa muzicală care să rişte să iasă de bunăvoie din conserva cu cea mai bună vînzare. Doar că suicidarii din Luna Amară nu acceptă să-şi reducă existenţa muzicală la raporturi de piaţă. Ei creează, nu vînd. Sînt convins că şi-au privit de multe ori dilematic piesele abrupte, alea care scot la luptă toate celulele fanilor. Dar au rezistat. Rezultatul este vizibil azi. Şi-au îmbogăţit identitatea, nu mai sînt reductibili la mesajul muscular. Şi, mai mult, acum îşi pot permite să-şi înfoaie bicepşii fără teamă că are să li se ignore delicateţea. Acum cîteva zile am ascultat, în concert, *Folclor*.

Luna Amară, eu şi un The End excelent

Alexandru Vakulovski

Pe băieţii de la Luna Amară i-am cunoscut acum mulţi ani, înainte de a scoate ei vreun album sau eu vreo carte. Cu Mihnea am fost chiar coleg de facultate, dar asta nu a avut nici o legătură. Pentru că şi pe el facultatea, ca şi pe mine, nu l-a învăţat mai nimic.

Chiar de la început, ei şi-au propus doar să facă muzică, atît. Doar muzică pe care şi-ar dori s-o asculte. Din cauza asta, inevitabil, au fost cenzuraţi de nenumărate ori. Cuvintele lor au fost prea grele pentru majoritatea.

Mi s-a părut natural să fac lansarea primului meu roman, *Pizdeţ*, cu ei. Şi am simţit fiecare album Luna Amară de parcă ar fi al meu. Mi s-a părut natural să-mi lansez şi al doilea roman cu ei. O trupă cu oameni liberi, care nu s-ar murdări niciodată pentru a avea succes mai mare sau pentru bani, aşa cum obişnuiesc să facă „artiştii" români.

Acum simt că ne-am „maturizat" împreună. Mi-s foarte dragi. Şi nu vreau să le analizez muzica, să vorbesc despre etapele lor, blabla. Poate că sînt unii care ştiu să o facă mai bine. Să vadă lucrurile din afară. Pentru că eu mă simt cu ei din interior. Şi e foarte bine, doar asta vreau să spun.

Da, şi despre maturitate. Al doilea meu roman a apărut, într-o ediţie limitată, împreună cu primul lor album. Mai am un vis. Atunci cînd ne vom lăsa, adică atunci cînd vom fi bătrîni, aş vrea ca ultima mea carte să apară cu ultimul lor album. Mi s-ar părea corect şi frumos. Şi poate facem şi un ultim turneu, de lansare şi de adio.

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu
Săptămîna 2 – Text de autor
Săptămîna 3 – Criticii despre...
Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

aprilie – LUNA AMARĂ

„Suplimentul de cultură" a lansat campania: „Artistul asociat". Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicaţiei, cititorii putînd stabili o relaţie directă cu acesta.

» MARTIE: MANUEL PELMUŞ. Performer şi coregraf permanent interesat de implicaţiile dansului în spaţiul social şi cultural românesc. Între 21 şi 24 februarie participă cu spectacolul *Still Lives*, creat împreună cu alţi trei coregrafi, la Platforma Dansului German de la Hanovra. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

» MAI: GABRIELA ADAMEŞTEANU. Romanul *Dimineaţă pierdută*, care a apărut în 1983, va fi tradus în 2009 la Editura Europa din Budapesta, dar şi la Random House Mondadori din Barcelona. Traducerea în franceză a romanului *Drumul egal al fiecărei zile* (1975), realizată de Marily Le Nir, a fost predată şi este în lucru la prestigioasa editură franceză Gallimard. Coordonatorul lunii: George Onofrei.

„Piaţa unde mergem ca stagiare şi apoi ca gospodine mari este un spaţiu comercial vast, amenajat de obicei sub cerul liber, unde afacerişti din domeniul agricol sau comercial – retaileri sau angrosişti – vând în general roadele pământului (...)."

Daniel Mafteiu debutează cu un M

1. *la cumpărături*
1.1. generalităţi

**mare grijă la piaţă!
nu tot ce-i verde e verdeaţă**

Îţi spun încă de la începutul acestui capitol ceea ce am învăţat pe propria piele: nu merge la piaţă, la supermarket sau la buticul din colţ în nopţile reci şi ploioase de octombrie. Eficienţa acestui demers este zero şi, mai mult, te expui lucrului într-un mediu de afaceri ostil, cu un potenţial de risc ridicat. Pe de o parte, poţi înregistra pierderi în contul de mijloace fixe şi preţioase (poşeta, laptopul, ceasul – art. 252 CP), dar se poate şi mai rău: ajungi victima unei agresiuni (verbale – art. 225 CP, sau, Doamne fereşte, fizice – art. 217 CP; mă pricep la încadrări juridice, aproape jumătate din extrateresstrii mei erau avocaţi). Doar cluburile de noapte au un orar cool, adaptat vieţii noastre profesionale. Pieţele sînt deschise ziua, adică exact când sîntem mai ocupate, şi se golesc fix când începem noi să avem un pic de timp liber. Mai am de adăugat un sfat important: dacă vrei să cumperi leuştean ori pulpă de porc, evită mallurile*.

** Ţin minte una dintre primele mele erori tactice în managementul cumpărăturilor; extraterestrul numărul unu se întorcea dintr-o delegaţie şi-i promisesem că-l aştept cu masa pusă şi cu mâncare preparată de mine; aflându-mă la începutul carierei de gospodină, vă imaginaţi că nu i-am gătit o tocană din măruntaie de miel; am întocmit şi eu un meniu frugal, numai bun pentru o cină la oră târzie.*

Apă aveam, îmi mai lipsea doar pâinea proaspătă... Am sunat rapid o fătucă de la serviciu şi am chemat-o să mă ajute la cumpărături; locuia în cealaltă parte a oraşului, aşa că, până să apară, m-am aranjat şi eu un pic; parcă mă văd ieşind din bloc şi pornind-o la pas vioi spre magazin alături de subalterna mea; ea – cam fără tragere de inimă, dar n-avea încotro, mai ales că în ziua aceea intrase la mine în birou şi-mi ceruse o mărire de salariu; eu – pusă pe fapte mari, mai ales că numărul unu tocmai mă sunase şi-mi spusese că e rupt de foame, dar, din respect pentru gospodina din mine, nu va opri pe drum la niciun restaurant, va veni direct acasă.

Eram frumoasă, aranjată cât de cât, extrem de motivată, nimic nu-mi stătea în cale; colega, în schimb, parcă abia se dăduse jos din pat: nemachiată, cu hainele vraişte pe ea... La fel venea şi la birou, nu-i de mirare că nu avansase deloc; era simpatică în felul ei, deşi nu avea nici măcar o postuniversitară şi era foarte bătrână (la vremea aceea cred că avea deja peste 35 de ani; fetele de la birou, mai toate de-o vârstă cu mine, îi spuneau „mamaie"). Vă întrebaţi probabil ce căutam împreună pe stradă din moment ce aveam atât de puţine lucruri în comun. O luasem cu mine pentru că se ocupa de achiziţii şi avea un background solid în negocieri de produse food.

Nu mai lungesc povestea: am vizitat peste 30 de magazine degeaba (de fapt, eu mi-am luat două poşete, iar colega mea nişte carioci), ne-am certat cu toate vânzătoarele de la mall (ştiţi povestea, e conflictul clasic dintre reprezentanţii de vânzări, wholesale vs *retail), dar pâine proaspătă tot n-am găsit, aşa că seara a fost un fiasco total; când a văzut că-l aştept cu masa goală, nici măcar n-a ascultat minciuna pe care o pregătisem: a ronţăit nişte pâine uscată găsită prin bucătărie (de iaurtul din congelator, rezerva mea strategică, nu s-a putut atinge, era beton), m-a iubit pe fugă şi s-a culcat îmbufnat... Nu se cade să intru în detaliile din pat, dar să ştiţi că asta m-a durut foarte tare; lipsise de acasă o săptămână întreagă şi toată seara mă gândisem doar la cât va fi de plăcută revederea. Nu prea îi stătea în obicei, dar în acea seară plăcerea fusese doar a lui...*

În sfârşit, a adormit rapid şi toată noaptea a vorbit în somn. Comanda mâncare, săracul. Aşa am aflat şi cât de mult îi place ciorba...

Revenim la abc-ul cumpărătoarei şi inventariem pentru început conceptele noi. Piaţa despre care spuneam că trebuie vizitată înainte de a intra în bucătărie nu este ceea ce credeţi. Uitaţi definiţia învăţată pe la şcolile înalte de management, cea cu „totalitatea relaţiilor de schimb de mărfuri bla bla bla". Piaţa unde mergem ca stagiare şi apoi ca gospodine mari este un spaţiu comercial vast, amenajat de obicei sub cerul liber, unde afacerişti din domeniul agricol sau comercial – retaileri sau angrosişti – vând în general roadele pământului; acestea sînt clasificate în legume, fructe, seminţe şi flori; produsele din primele două categorii se consumă, în timp ce florile sînt produse ornamentale (necomestibile); la capitolul seminţe nu vă pot oferi detalii, nu mă pricep nici măcar acum, după atâţia ani de trudă printre tarabe*; e un domeniu pentru gospodine înalt calificate, nu vă sfătuiesc să-l abordaţi.

** Sediu temporare ale unor entităţi comerciale distincte, care distribuie unul sau mai multe tipuri de produse comestibile sau nu; nu vă lăsaţi păcălite de aspectul asemănător unor birouri lăsate în paragină; plantele acelea care par să fi crescut vraişte pe tarabe sînt marfă şi totodată obiectul vizitei voastre în acel areal; am apostrofat eu odată un negustor că nu-şi face curăţenie pe birou (mă tot întrebam pe unde şi-o ţine dosarele) şi nu-mi permit să vă spun ce mi-au auzit urechile...*

Tot la piaţă puteţi găsi carne, mezeluri, brânzeturi şi bunuri de uz casnic (măturoi, vase de lut, curse de şoareci, cazmale etc.); de asemenea, produsele din primele trei categorii sînt pentru consum, iar celelalte, reţineţi, doar pentru uz. În anumite pieţe se vând şi animale vii, cum ar fi păsările şi peştii; oricât ar fi de funny, atenţie mare la aceste produse, mai cu seamă dacă sînt prezentate cu titlul de „exotice"; par ele apetisante, dar nu se includ sub nici o formă* în meniu.

** Aici trebuie să vă povestesc prima mea eroare gravă din cariera de gospodină; trăiam de câteva luni cu numărul unu, îmi mai rafinasem şi eu un pic meniurile şi cumpărasem d-ale gurii ca pentru o masă regească – roşii, salam şi pâine... Pe atunci simţeam însă o permanentă nevoie de schimbare şi, dacă tot mă aflam în piaţă, artista din mine a hotărât că e momentul unei cine mai speciale. Lumânări aveam acasă, dar tot lipsea acel quelque chose care să-i taie respiraţia extraterestrului numărul unu... El nu depăşise încă stadiul aluziilor voalate, dar intuiţia îmi spunea că asta aşteaptă de la mine: să-l uimesc în bucătărie.*

În timp ce căutam ca bezmetica prin piaţă, mă gândeam la toate cinele memorabile văzute prin filme, dar nu reuşeam să identific nicio variantă accesibilă; într-un târziu mi-a căzut fisa: era pescar înrăit, surpriza mea trebuia legată de acest hobby. Am aruncat în primul tomberon roşiile şi salamul şi am luat din nou piaţa la scanat. Ar fi fost de o banalitate ucigătoare să-i cumpăr o conservă de stavrid în sos tomat, aşa că am ales să-i prepar eu ceva bun: o ciorbiţă de peşte. Şi nu orice peşte: am mers la taraba cu specialităţi exotice şi i-am ales pe cei mai cool.

Când am cerut două kilograme, în jurul meu s-a lăsat o linişte mormântală. Clar că nu era un meniu ordinar, aşa ceva se gătea probabil doar de Revelion sau în ocazii speciale. Vânzătorul s-a fâstâcit tot când a auzit comanda; fraierul, nici măcar n-avea cântar... A adunat peşti de pe la toţi colegii, a strâns cu chiu, cu vai un kilogram şi 300 de grame şi mi-a cerut în schimb o sumă astronomică. N-am dat înapoi: îmi doream o specialitate care să-l impresioneze pe al meu, nu mai conta cât costă. La atâţia bani, sigur era o ciorbă pe care nu şi-o permiteau multe gospodine...

Lângă tarabă se strânsese lumea ca la urs şi oamenii începuseră să vocifereze. M-au şi certat câţiva gură-cască atunci când am răsturnat punga şi i-am stropit pe picioare... Dacă vă puteţi imagina, stupidul de vânzător îmi dăduse peştii cu tot cu apă... Trec peste chinul de a curăţa vietăţile minuscule exact după indicaţiile manualului Piscicultura pentru toţi, Anexa II – Preparate din peşte *ori de a găti ciorba după o carte de bucate foarte veche... Cel mai rău a fost când a ajuns acasă. A adulmecat nedumerit aroma din bucătărie şi nici măcar nu m-a sărutat: s-a dus glonţ la aragaz, a ridicat capacul şi a plimbat polonicul prin oală...*

Cearta a fost cumplită: nu m-a crezut pe cuvânt când i-am zis că am cumpărat ciorba gata preparată, m-a făcut sălbatică şi în acea seară a tăiat din program şi cina, şi sexul, şi televizorul. A ţinut totul în el până dimineaţă, când şi-a strâns bagajele şi dus a fost. Îl iubeam din tot sufletul, ratasem o programare la hair-stylist ca să ajung în piaţă, îmi sacrificasem o după-amiază întreagă numai pentru el şi uite care îmi era răsplata...

Nu e cazul să insist cu morala: canarii şi caraşii aurii sînt ca florile, doar pentru decor. E bine de ştiut încă un lucru foarte important: nu tot ce este viu colorat se păstrează în apă; numai florile şi peştii exotici se ţin în apă, în glastre, respectiv acvarii; canarii* nu.

** La fel de urât a păţit-o o fostă prietenă, manager şi ea; tocmai pregătea inaugurarea unei investiţii preţioase în viaţa de cuplu, un implant mamar care-i rotunjise bustul de la o biată măsură „A", cu care fusese pedepsită de natură, la un remarcabil „D"; medicul, acelaşi care mă reparase şi pe mine, îi spusese să mai aştepte o săptămână, dar ea nu mai avea răbdare. Îi înţelegeam impacienţa, trecusem şi eu prin asta... Pentru tăierea panglicii îi preparase extraterestrului său o cină-surpriză; comandase ceva bun de mâncare (încă n-avea curaj să gătească), dar de aranjarea mesei s-a ocupat ea...*

După ce şi-a revenit din şocul despărţirii mi-a povestit ce se întâmplase; seara, beneficiarul implantului o găsise fugărind cu mătura pe tavane unul dintre cei trei canari cumpăraţi din piaţă; doi pluteau cuminţi în vază, dar al treilea, mai viguros, se zbătuse ca nebunul atunci când a dat să-l pună în apă şi reuşise să evadeze; toată casa era plină de fulgi... Nu ştiu de ce s-a complicat; era oricum destul de snoabă şi crezuse că un aranjament floral nu e suficient, se gândise la o variantă decorativă mai deosebită... Extraterestrul ei i-a făcut o scenă teribilă şi a doua zi a părăsit-o fără drept de apel. Vă daţi seama că înainte de asta a inaugurat şi noul bust, măgarul. Şi ea, săraca, i se dăruise cu gândul la împăcare...

Cât despre vinovatul principal, vânzătorul din piaţă, a scăpat fără pedeapsă, la fel ca în cazul meu. Îl durea gura s-o întrebe ce face cu un buchet de canari?

Tot la piaţă* puteţi întâlni vânzători de produse industriale – metalice, din mase plastice sau de altă natură; dacă nu vă pricepeţi, ar fi bine să evitaţi acest perimetru; fierul este hrănitor, dar nutriţioniştii se referă la cel provenit din plante.

** La început, folosirea substantivului piaţă cu sens gospodăresc vă poate induce o senzaţie de disconfort; asta se întâmplă mai ales în cazul extraterestrelor care au urmat MBA la Paris, ca mine; cunosc prea bine atmosfera de acolo, ştiu că pentru noi cuvântul piaţă e urmat în mod natural de particula „de la Concorde" şi evocă şampanie, bărbaţi galanţi, clipe fierbinţi pe vreo terasă şic inundată de vegetaţie ori în vreo garsonieră cochetă, mă rog, în funcţie de anotimp şi de posibilităţi... Ei bine, de la aşa ceva şi până la aglomerarea de tarabe unde facem cel mai dificil shopping cu putinţă e o distanţă ca*

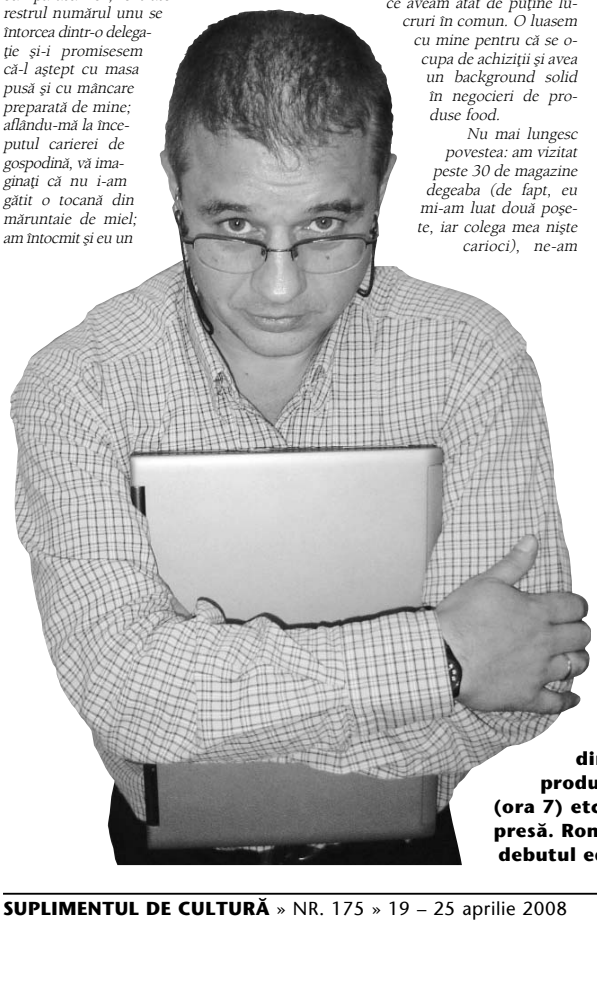

» Daniel Mafteiu (n. 1967) a absolvit în 1991 Facultatea TCM la Institutul Politehnic Bucureşti. Actualmente este producător general al Ştirilor ProTV (ora 23). Tot în cadrul ProTV a ocupat, din 1997 pînă în prezent, diverse funcţii: editor general „Ora 7, bună dimineaţa", editor Ştirile ProTV (ora 8), editor şi producător „Revista presei", producător general Ştirile ProTV (ora 7) etc. A mai lucrat, între 1993 şi 1999, în diferite redacţii de presă. Romanul *Mic tratat de management culinar* reprezintă debutul editorial al autorului.

„Aceştia sînt fiinţe simple, cu CV modest şi fără pregătire în business. Nu au nicio noţiune de managementul vânzărilor, habar n-au cu ce se mănâncă un cash flow, n-au în echipă măcar un merchandiser profesionist şi nu sînt în stare să trimită o amărâtă de ofertă pe mail.“

Mic tratat de management culinar

de la cer la pământ, dar nu vă lăsaţi copleşite, cu timpul vă veţi obişnui. Şi, dacă stau să mă gândesc un pic, nu e nici dracul chiar atât de negru; pentru mine, mersul la piaţă în calitate de gospodină a avut conotaţii sexuale pozitive: pe mai toţi extratereştrii i-am cunoscut acolo, întreaga mea viaţă amoroasă a ajuns să graviteze în jurul acestui aşezământ comercial... Ar fi deplasat să intru în amănunte atât de intime, dar, dacă aţi şti ce poveste minunată am trăit eu cu numărul şase, pe care l-am întâlnit printre tarabe, aţi azvârli cartea cât colo şi aţi porni chiar acum la cumpărături...

1.2. human resources

Să vă spun câte ceva şi despre negustorii din spatele tarabelor, cu care, vă asigur, veţi avea multe de tras. Aceştia sînt fiinţe simple, cu CV modest* şi fără pregătire în business. Nu au nicio noţiune de managementul vânzărilor, habar n-au cu ce se mănâncă un cash flow, n-au în echipă măcar un merchandiser profesionist şi nu sînt în stare să trimită o amărâtă de ofertă pe mail. Sînt negociatori inflexibili, care iau decizii fără să se consulte cu boardul şi nu ţin cont de principiile elementare ale PR-ului. Pe scurt, se află cu toţii în preistoria comerţului. Singura apropiere de standardele internaţionale de profil este un rudiment de sampling, pe care îl organizează în mod intuitiv, desigur.

** Am întâlnit o singură dată un vânzător de verdeaţă cu MBA (obţinut tot în Paris, dar la doi ani după mine); încă eram ucenică în ale gospodăriei, iar el, am înţeles asta mai târziu, era de fapt client, extraterestru de-al meu; îl rugase mama lui să facă piaţa şi în acel moment îl aştepta pe adevăratul comerciant; acesta nu avusese să-i dea restul la o bancnotă de 500 de lei noi şi plecase cu banii ca să-i schimbe; dimineaţa îi lăsase în grijă taraba cu cele câteva legături de verdeaţă şi îi spusese că vine imediat cu restul, dar nu se mai întorsese.*

MBA-istul meu – un brunet cu ochii verzi, bine făcut, lipicios ca un sales-trainer de top şi manager la o firmă de distribuţie – îl subestimase pe preistoric, fusese păcălit şi acum încerca să-şi recupereze din pierderi: rămăsese toată ziua în piaţă (îşi coordonase echipa prin telefon) şi vindea verdeaţa la un preţ exorbitant; m-a electrizat cu privirea, aşa că am cumpărat şi eu vreo trei legături... Nu mă întrebaţi ce era, că nu ştiu, oricum am aruncat-o la gunoi un pic mai târziu, când am intrat în restaurant. Cu ochii ţintă la poşeta mea, din care ieşeau nişte firişoare verzi, garderobiera ne tot întreba ce miroase aşa ciudat...

În cele zece ore cât stătuse la tarabă fusesem prima lui clientă şi m-a invitat să sărbătorim evenimentul; numărul unu fugise de vreo lună, eu eram atât de singură, mă prinsesem în privirea lui ca într-o pânză de păianjen, cum să-l refuz?

Discutam despre negustorii din piaţă. Deşi ar putea părea o pradă uşoară pentru manageri ca noi, şcolite pe afară şi căutate de head-hunteri, aceştia trebuie trataţi cu maximum de atenţie. Primitivi cum sînt (dacă vă puteţi imagina, nici măcar de Kotler n-au auzit), au ca atu un soi de viclenie ancestrală şi sînt mereu dispuşi să manipuleze nepriceperea clienţilor. Negustorii bărbaţi sînt cei mai periculoşi: abordează problematica gătitului într-o manieră insidioasă şi persuasivă şi, indiferent ce vând, sînt în stare să convingă o extraterestră să le cumpere toată marfa*. Mai de încredere sînt negustoresele, în special cele în vârstă: fiecare a fost măcar o secundă în viaţă extraterestră, aşa că, din solidaritate, ne pot ajuta cu sfaturi bune.

** Prima oară mi s-a întâmplat când am golit o tarabă de boia de ardei iute, mai exact 13 kilograme şi trei sute douăzeci de grame; cred că-mi ajunge până mor, abia dacă am folosit câteva sute de grame ca să dreg primele mele ciorbiţe...*

1.3. politica de produs

Să vorbim un pic şi despre modul în care faceţi o achiziţie în piaţă. Procedura seamănă oarecum cu ce se întâmplă la mall, dar identificarea brandurilor este mai dificilă şi necesită un studiu aprofundat. Vă ofer nişte exemple ca să vă familiarizaţi cu terminologia. În prima piaţă unde mi-am făcut eu stagiatura* cei mai buni cartofi erau de la nea Zoli, leuşteanul mai proaspăt era de la tanti Maria (n-am cumpărat niciodată, dar aşa se spunea), iar ceapa cea mai dulce era de la Nelu din Coşereni.

** Multe erori am mai făcut până să înţeleg cum decurg tranzacţiile acolo; odată ştiu că m-am lăsat antrenată într-o licitaţie spontană la o tarabă cu ceapă verde. Nu vă gândiţi că o foloseam la ceva; era târziu, precupeţii strângeau marfa şi pur şi simplu nu voiam să mă duc acasă cu mâna goală. Pe o tarabă mai erau trei legături şi am decis să le cumpăr. Le-am cerut femeii de la tarabă, dar un moş murdar şi nebărbierit, care venise în fugă spre noi, s-a băgat în faţă: cică era ceapa lui. Văzuse şi el probabil că erau ultimele trei legături disponibile. Oricât de grăbit ar fi fost, eu venisem prima, a mea era. Nu o spun eu, e o lege nescrisă a comerţului. Plin de tupeu, bătrânul a ridicat tonul şi mi-a zis din nou că e a lui...*

Ca să ajung în piaţă, eu fugisem de la o şedinţă cu CEO-ul pe Europa şi Asia... Mă uitam la bătrân, mă uitam la ceapă şi simţeam cum mi se ridică tensiunea. Precupeaţa nu zicea nimic, dar îi citeam în priviri că ţine cu el. M-am ambiţionat şi i-am oferit dublul preţului. Contraoferta dură l-a clătinat rău pe tataie, aşa că a încercat să ne blocheze negocierea: „Domnişorico, las-o pe femeia asta, n-auzi că ceapa e a mea?“; se crampona de ceapa aia de parcă ar fi murit fără ea... Banii erau punctul lui slab, aici trebuia să lovesc. I-am oferit femeii de trei ori preţul; bătrânul dădea deja din colţ în colţ, dar tot nu se lăsa, a crezut că mă poate intimida; mi-a măsurat cu privirea toţi cei 178 de centimetri înălţime şi mi-a zis tare, să-l audă toată lumea: „Frumoasa moşului, mama şi cu tata ştie ce faci tu aci?“... Am închis licitaţia punând pe tarabă de zece ori preţul de strigare, ca să fie clar că nu mă joc.

Bătrânul mi-a luat banii, mi-a dat ceapa, apoi s-a răstit la femeie: „Du-te, bre, mai încoloşa, acilea nu-i sală de aşteptare...“.

ADEVĂRATUL DUŞMAN

Stalin a înţeles perfect că nu Ilf şi Petrov sînt marii duşmani ai „naraţiunii" lui politice, ci Platonov cu al său *Cevengur*. Platonov a construit o distopie narativă care avea puterea unei proorociri, a unei revelaţii.

CREPUSCULUL CIVIL DE DIMINEAŢĂ

Emil BRUMARU

La Dolhasca, în primii ani...

La Dolhasca în primii ani, umblam cu o şaretă prin satele comunei, cea mai mare din judeţul Suceava... Învăţasem să strunesc singur iapa blîndă, cu ochii languroşi, parcă îndemnîndu-mă la păcate nelumeşti, cu crupa îmbietoare, săltată în trapuri dumnezeieşti, coada nervoasă, aruncată dulce în părţi, ca să-i apere misterul de muştele albastre, insistente... şi coama ţeselată cochet de vizitiul spitalului, Ghiţă... Era un deliciu al vieţii mele de doctor plecat la vaccinări... Culmea e că nu-mi amintesc cum o alintam... numele ei... ştiu că o înjuram lung, înflorat, cu duioşie... iar ea ţtea urechile a pricepere şi acceptare...

***

Cred totuşi că Lişca o chema... Eu o îndemnam, hăţuind-o abia simţit (era extrem de sensibilă la semnale!), hai Lişca! hai Frişca!!! Avea o înspumare indecentă şi parfumată... Am hălăduit cu ea prin Valea Poienii... unde era o pădure nesfîrşită... în care îmi plăcea să mă pierd iarna...

***

Iarna foloseam o sanie cu două locuri, cu tălpici lucioase... Îmi puneam un covor gros pe genunchi, să nu îngheţ, şi hălăduiam pînă adînc în pădure... Copacii aveau dantele de zăpadă îngheţată... mă gîndeam la Labiş... Era un aer pur de rai sub zero grade... Clopoţelul de la gîtul Lişcăi se auzea argintiu, fragmentat de frig în clinchete ascuţite, subţiri, voioase... Însoţit de o asistentă medicală, cred că Aristiţa, luam parte la efectuarea vaccinărilor obligatorii pentru copii... Intram din casă în casă, mai toate femeile aveau copii mici, turnaţi cu duiumul... presupun că era singura lor distracţie... omul venea cam cherchelit de la crîşmă şi mai „făcea" un copil, indiferent de mizeria în care trăia... De unde şi expresia: „Dăm din craci ca cei săraci!"...

***

Nu scriu un roman, e adevărat, doar schiţez... Mă pierdeam în pădurea aceea imensă, lăsam pe Lişca la pas, ajungeam la o poiană largă... stam un timp, mă uitam, mă uitam, era ca o feerie, ca un basm... Apoi mă întorceam înfrigurat... mă pătrundea gerul... De fapt, în jurul Dolhascăi, erau păduri nesfîrşite... Şi la o margine Siretul... lar chiar pe lîngă casa în care stam, mai în spate, unde zăcea şi o piuă veche, stricată, curgea Şomuzelul... acolo prindeam porcuşori, nişte peşti mici ca degetul, cu o undiţă rudimentară, confecţionată de mine... Cu o seară înainte puneam sub mal, în apă, o găină moartă, să se adune plevuşca la mîncare... Îi prăjeam, Scămoşilă şi Muţeasca erau înnebuniţi după porcuşorii ăştia prăjiţi în făină de porumb...

***

De Scămoşilă, un motan siamez adus de la Fălticeni de mic, de la un medic, mă ataşasem mult. Foarte afectuos, gelos chiar, mă urmărea cu o atenţie deosebită cînd scriam, aşezîndu-se deseori pe paginile albe, împiedecîndu-mă să mişc pixul sau creionul pe foaie... După masa, cînd aţipeam un pic, se tolănea pe pieptul meu, băgîndu-şi botul pînă aproape de gură, încît îi simţeam răsuflarea... Avea un efect soporofic... dormeam amîndoi în neştire, uneori cîte un ceas întreg... La trezire îl dam jos de pe mine, el nedorind asta, prinzîndu-se cu ghiarele, disperat parcă, de ploverul gros de lînă... Îl calmam cu cîte o farfurioară de lapte proaspăt. Cu o limbă mică, aspră, lipăia cu poftă porţia şi miorlăia să îi mai dau... Muţeasca apărea şi dînsa de prin vreun ungher şi cerşea, ridicînd graţioasă o lăbuţă din faţă, lapte... Era băutura lor preferată... Din cînd în cînd, Scămoşilă mai lingea şi cîte o picătură de lichior foarte dulce, apoi fugea disperat de arsura ce i-o producea alcoolul...

Cum ar fi reacţionat Stalin la *Versetele satanice*? (II)

De-abia acum reuşesc să-ţi răspund, cînd tu ai scăpat de sunetele pikamerelor electorale şi alergi zglobiu prin Tîrgul de Carte de la Londra. Sper să cumperi toate copyright-urile pe care ţi le doreşti, iar cînd te întorci, vorba bancului rusesc, „ia *Idiotul* cu tine, ca să nu ne plictisim în tramvai", că pe aici e mare repetiţie electorală. Mă bucur că Makanin (cel cu *Spaima*), despre care scrii atît de savuros, a început să convingă şi cititorii români, căci ruşii erau de mult convinşi. Dar să revin la povestea pe care o lăsasem neterminată în scrisoarea mea precedentă.

Vasile Ernu

Dragă Bogdane,

Vorbeam despre romanul *Cevengur* al lui Andrei Platonov. Stalin, citindu-l, „a înţeles totul". Deci criticul literar Stalin l-a ras definitiv, numindu-l pe Platonov „bastard" şi interzicîndu-i să mai publice, iar Platonov a confirmat faptul că înţelege perfect gestul lui Stalin. Însă întrebarea dificilă la care trebuia să răspund era următoarea: ce a vrut să spună Platonov şi ce a înţeles criticul literar Stalin?

Scriitorul de la curtea lui Stalin

Recitind recent *Cevengur*, sînt convins că este cel mai important roman al epocii comuniste în ceea ce priveşte înţelegerea acestei perioade şi ideologii. Nu vreau să fac prostia şi să stabilesc o ierarhie sau un canon valoric, însă cred că acesta este romanul care povesteşte cel mai bine, mai ales la nivel de sens, elementul totalitar al comunismului. Firește că volume precum *Maestrul şi Margarita* (Bulgakov), *Viaţă şi destin* (Grossman), *Noi* (Zamiatin), *Povestiri din Kolîma* (Şalamov) sau *O zi din viaţa lui Ivan Denisovici* (Soljeniţin) spun enorm de multe despre acea epocă. Acum însă sînt convins că nici unul nu se ridică la puterea de înţelegere a orizontului de semnificaţie pe care o dă epocii comuniste – în mod special celei staliniste – romanul lui Platonov. E important să nu pierdem din vedere că romanul este scris de un om care a avut convingeri comuniste şi într-o perioadă în care „idealurile erau încă neîntinate" (1926-1929, publicat în 1972 în Franţa şi 1988 în URSS). Cum nu sînt critic literar şi nu dispun de instrumentarul necesar pentru a aborda astfel volumul, voi încerca să expun cîteva idei care mi se par importante pentru ceea ce vreau să scot în evidenţă.

În roman sînt o mulţime de scene fascinante. Andrei Platonov construieşte cu migală o distopie apocaliptică. În timp ce tovarăşul Stalin construia de zor comunismul, acea societate care ne va elibera de veşnicul lanţ al cauzalităţilor, care va distruge clasele asupritoare ce produc continuu răul, Platonov construia *Cevengurul*, lucrînd cam cu aceleaşi ingrediente ideologice. În roman, Platonov povesteşte istoria „oraşului oraşelor", supranumit *Cevengur*, un loc în care timpul istoric s-a oprit şi s-a intrat într-un timp mitic. Imaginează-ţi că „la noi în Cevengur e bine, noi am mobilizat soarele să muncească continuu, iar societatea am dezbrăcat-o pentru totdeauna!". Eroii lui Platonov, ca şi primii bolşevici, vor să construiască o societate radical diferită, pentru că ei cred că numai aşa pot să-şi atingă scopul suprem: „eliberarea totală". Oamenii construiesc socialismul în oraşul Cevengur încercînd să înţeleagă sensul vieţii şi al morţii.

CEEA CE NE DESPARTE

Epistolarul de la Hanu lui Manuc

Treptat, această societate ideală se autodistruge, iar eroii ei merg de bunăvoie pe lumea cealaltă, „ca într-o gubernie vecină", crezînd că pot oricînd să se întoarcă. Eroul principal merge la moarte de bunăvoie, fiind convins că taina vieţii poate fi înţeleasă doar prin astfel de abordări radicale. Romanul se înscrie perfect în linia marii literaturi de la care se revendică, încercînd să răspundă „veşnicelor întrebări ruseşti", cu diferenţa că o face în cel mai

SEMNAL

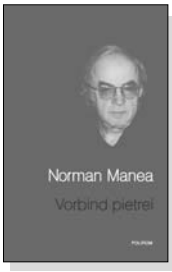

Norman Manea, *Vorbind pietrei*, colecţia „Seria de autor «Norman Manea»", Editura Polirom, 184 de pagini, 29.50 lei

Scris de Norman Manea în limba română, după o vizită, în calitate de invitat de onoare, la Tîrgul de Carte de la Ierusalim, în 2003, poemul *Vorbind pietrei* e însoţit de traduceri în zece limbi: engleză (Edward Hirsch şi Norman Manea), ebraică (Yotam Reuveni), germană (Ernest Wichner), spaniolă (Victor Ivanovici), cehă (Jiri Našinek), maghiară (Bálazs Imre József), poloneză (Jerzy Kotlinski), suedeză (Dan Shafran), franceză (Letiţia Ilea) şi italiană (Marco Cugno).

„Promisesem gazdelor să scriu un text despre această călătorie, sau despre Tîrg, sau despre Israel. Am stat în faţa dreptunghiului alb şi amenînţător al hîrtiei, pînă cînd am început să scriu un soi de «adresare» cvasi-poetică umbrei tatălui meu şi umbrei lui Primo Levi, bizar reuniţi, dintr-odată, într-o neaşteptată articulare retorică." (Norman Manea)

Amy Tan, *Salvînd peştii de la înec*, traducere din limba engleză şi note de Ioana Miruna Voiculescu, colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 632 de pagini, 39.50 lei

Salvînd peştii de la înec (2005) este o minunată aventură pe tărîmuri exotice. Bibi Chen, cunoscută în cercurile mondene din San Francisco drept o protectoare a artelor, organizează pentru unsprezece prieteni apropiaţi o călătorie de neuitat în China şi Birmania, pentru a admira comorile de artă şi cultură prezente pe traseu. Ghinionul face ca Bibi Chen să moară în circumstanţe bizare cu puţin timp înainte de călătorie. Însă asta nu o împiedică să-şi însoţească prietenii în spirit, asumîndu-şi astfel rolul de martor pe alocuri indulgent, pe alocuri intransigent al gafelor şi prejudecăţilor culturale cu efecte mai mult sau mai puţin dezastruoase, al descoperirilor şi evoluţiei relaţiilor între membrii grupului. Cei unsprezece, plus naivul Bennie, noul conducător de grup, îşi încep expediţia ca orice turişti în căutare de exotic şi inedit, dar ajung să trăiască experienţe la limita miraculosului picaresc: intenţiile se bat cap în cap cu rezultatele lor, superstiţiile cu evidenţa şi idealurile cu realitatea într-o manieră pe cît de bizară, pe atît de amuzantă, sub privirea pătrunzătoare a spiritului lui Bibi Chen.

„O farsă construită cu măiestrie şi umor, parţial un roman de dragoste şi parţial unul de mistere... Punîndu-şi la bătaie remarcabilul talent de povestitoare, Amy Tan face din această carte o sursă de plăcere pură, mai ales prin comentariile sale spirituale şi observaţiile de un mare rafinament psihologic..." („San Francisco Chronicle")

direct stil antiutopic, adecvat limbajului şi conceptelor vremurilor proletcultiste. Platonov face ceea ce nu mai făcuse nimeni pînă la el: povesteşte şi începutul „oraşului soare" Cevengur, dar şi finalul lui, modul în care se autodistruge. El arată cum încercarea de a înţelege şi de a făuri viaţa poate duce la moarte şi spune cum se întîmplă acest lucru; pune toată epoca într-un orizont de sens care ne face să înţelegem proiectul comunist în ansamblul lui.

Ce înţelege Stalin?

Reacţia lui Stalin la acest roman, după cum povesteam în scrisoarea precedentă, este deja legendară. Poate numai Bulgakov s-a bucurat de o astfel de „atenţie" din partea lui Iosif Visarionovici. Însă, dacă Bulgakov, mai naiv şi credul din fire, spera într-o intervenţie miraculoasă a „GhenSek-ului", Platonov, mult mai cerebral, notează lucid şi cinic: „Eu am scris această povestire pentru un singur om (tov. Stalin), iar acest om a citit-o şi mi-a răspuns pe măsură. Restul nu mă mai interesează".

Ce înţelege Stalin sau, mai bine spus, ce ştie Stalin? Stalin (aşa cum aflăm de la unii interpreţi precum Groys sau Zizek) ştie că proiectul lui este opus sistemului liberal, deci nu se bazează pe economic, ci pe politic. Adică în sistemul lui, economicul este cel care se subordonează politicului, şi nicidecum invers. Stalin, pe urma maeştrilor săi, mai ştie un lucru extrem de important: în timp ce economicul se exprimă în cifre, unităţi, adică bani, politicul se exprimă prin limbă, adică, prin cuvinte. Acesta este un element esenţial în a înţelege cum se construieşte un sistem şi, mai ales, cum se construieşte duşmanul sistemului. Dacă limba (cuvinte, texte, decrete, directive etc.) este materialul esenţial de construcţie a politicului şi, deci, a comunismului, duşmanul lui se naşte exact din acelaşi aluat. Nu întîmplător, comunismul a avut o nevoie enormă de intelectuali şi, nu întîmplător, societatea comunistă este singura societate modernă în care acestora li se reinventează aura pierdută (după cum ne învaţă Benjamin) pe la început de secol XX. Comunismul este poate singurul proiect

(apropiat de cele religioase) care a fost atît legitimat, cît şi delegitimat de intelectuali cu ajutorul limbii. Stalin, care ştia foarte bine acest lucru, a fost excesiv de „atent" cu scriitorii. Nu e deloc întîmplător faptul că atenţia îi este atrasă în mod special de Platonov şi de Bulgakov, şi nu de marii circotaşi ai vremii, precum Ilf, Petrov sau Zoşcenko. Cei doi, pe care Stalin i-a „criticat" de cea mai radicală manieră, au produs două romane considerate de aproape toată critica rusă ca fiind cele mai importante romane ale perioadei sovietice. Comunismul de tip stalinist a produs o politică totală (totalitară) care presupunea un limbaj total, iar el nu ar fi putut fi pus în pericol decît de o narataiune de acelaşi calibru. Stalin a înţeles perfect că nu Ilf şi Petrov sînt marii duşmani ai „narataiunii" lui politice, ci Platonov cu al său *Cevengur*. Poate mai periculos chiar şi decît Bulgakov, Platonov a construit o distopie narativă care avea puterea unei profeţii, a unei revelaţii. Avea forţa să arate că marea utopie stalinistă se încheiase tragic înainte de a se naşte.

În treacăt fie spus, dacă e să revenim la vremurile noastre, ideea că putem critica sistemul liberal cu ajutorul textelor este o poveste de adormit copiii. Cuvintele şi cifrele nu se intersectează, iar un sistem bazat pe cifre şi unităţi, precum banul, nu poate fi atacat de cuvinte, căci într-un astfel de sistem, textele sînt transformate în mărfuri într-o clipită. Exemplul perfect este romanul *Versetele satanice*. În lumea arabă, o lume cu adevărat religioasă (în sensul vechi al cuvîntului), care, după cum spuneam, se întemeiază şi ea pe limbă şi unde orice iotă poate răsturna lumea, volumul are o semnificaţie politico-religioasă. În lumea occidentală, care este o societate prin excelenţă economică, unde limba are o valoare eminamente comercială, acest element „scandalos" a fost transformat într-o banală marfă cu o anumită conotaţie estetică.

Uf, tema asta e incitantă, dar tare lungă, aşa că aştept să scoţi romanul *Cevengur*, să ne bucurăm de el şi poate să ne facă ceva, ceva mai deştepţi.

Cu prietenie,
Vasile

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Pana ciclamen

De curînd mi s-a întîmplat următorul lucru: mergînd pe drumul spre casa părinţilor mei, dar pe un drum mai singuratic şi sălbatic, chiar dacă prin spatele unor blocuri tipic comuniste, am găsit pur şi simplu, căzută pe jos, o pană ciclamen de pasăre. De găină, raţă, gîscă nu era. De porumbel, vrabie ori turturea nu era. Nu era nici de şoim sau vultur. Nici de cioară sau corb. Nici chiar de papagal nu era. Culoarea ciclamen a penei nu părea nici ea obişnuită: era un ciclamen pierdut şi dus aproape spre vişiniu şi mov. Am luat pana şi am studiat-o: nu era nici falsă, nici vopsită. Părea să fi fost smulsă mai degrabă decît căzută. În Cluj mai există încă două specii de zburătoare aciuite pe Someş (am mai vorbit despre acestea cu alt prilej, la rubrica *Verba Woland*): pescăruşi şi raţe sălbatice. Dar pescăruşii sînt întotdeauna albi, iar raţele sînt bej ori negricioase cu verde închis lucios. Oaspeţii aceştia sălăşluiţi pe Someş de zece ani, respectiv de cinci ani, nu au niciunul vreo pană ciclamen (deşi cineva mi-a mai povestit despre o singură raţă aparte care se mai strecoară, uneori, între celelalte, rămînînd totuşi distinctă de restul, şi-apoi dispare – o raţă albă, cu guler auriu!). Şi-atunci de unde căzuse pana aceea găsită de mine? M-am tot gîndit la vreo pasăre străină, la vreo zburătoare neasemuită, dar nu am găsit nicicum care putea fi identitatea străinei ce îşi lăsase urma astfel (sau fusese silită să şi-o lase). Poate de aceea am început brusc să fantazez, să delirez, să îmi închipui însă nu o zburătoare uriaşă, căci pana era mică, ci una firească, de mărime obişnuită. M-am gîndit chiar că putea fi o pasăre normală, dar cu o singură pană atipică, atît de aiurea colorată, care singură pană fusese găsită de mine. Nu fiindcă aş fi meritat să aflu pana cu pricina, ci din întîmplare. Dar, oare, există întîmplare sau mai degrabă a fost vorba de destin! Şi în caz că da, de ce trebuia să fie un sens fatal (destinal) în faptul că zărisem şi luasem de pe jos pana cu pricina? O culesesem doar fiindcă era ciclamen. Dar de ce mă uitasem tocmai în clipa în care am trecut pe acolo, pe lîngă pana ciclamen, în pămînt? Şi uite-aşa, de la o pană exotică, stranie, căzută într-un loc deloc exotic (într-un loc obişnuit în peisajul nostru urban, în spatele blocurilor), am ajuns la destin, fatalitate, întîmplare. Ce ţi-e şi cu penele ciclamen pe lumea aceasta: te fac să elucubrezi cu asupra de măsură!

» **Culoarea ciclamen a penei nu părea obişnuită: era un ciclamen pierdut şi dus aproape spre vişiniu şi mov. Am luat pana şi am studiat-o: nu era nici falsă, nici vopsită. Părea să fi fost smulsă mai degrabă decît căzută.**

Un „patriot" (II)

În decembrie 1989, cînd regimul Ceauşescu a căzut, Corneliu Vadim Tudor s-a aflat în faţa unei răspîntii.

Să-şi exprime în continuare dragostea fierbinte pentru foştii Conducători, vituperînd împotriva noului climat, democratic. Ori să-şi pună cenuşă în cap pentru activitatea lui anterevoluţionară, căindu-se pentru contribuţia la edificarea monstruosului cult al personalităţii ceauşiste. Dacă alegea prima variantă, Corneliu Vadim Tudor s-ar fi regăsit astăzi în acea serie de comunişti defazaţi, consecvenţi totuşi unui set de valori. Şi, prin aceasta, demni de respect. Dacă opta pentru a doua, ar fi reprezentat o subvariantă autohtonă a celebrului drum al Damascului. Ar fi beneficiat, prin urmare, de iertarea „rătăcirilor" lui ideologice.

Lacom de putere oricînd şi oricum, în orice condiţii, numai putere să fie, Corneliu Vadim Tudor a ales soluţia *şi, şi*. Şi profitor, şi disident al regimului trecut, comunist. Şi disident, şi profitor al regimului actual, liberal. Fostul adulator al unui dictator paranoic a devenit, peste noapte, lider de partid şi parlamentar (în toate mandatele), ba chiar vicepreşedintele Senatului. E de stînga, e de dreapta? Este şi de stînga, şi de dreapta, şi ateu, şi credincios, şi antisemit, şi filosemit, după cum bate vîntul.

„România Mare", publicaţia condusă de Corneliu Vadim Tudor, exprimă perfect spiritul meteorologic, învîrtirile de girueta, învîrtelile de valori ale patriotului-şef. Ceea ce azi este acoperit cu noroi, mîine poate fi prezentat în tonalităţi sărbătoreşti. Directorul temperamentos practică pamfletul şi oda cu aceeaşi dezinvoltură, răsfăţîndu-ne, alternativ, cu lături şi apă de trandafiri. Oricum nu semnează cu nume şi prenume, ci, curajos ca-n comediile lui Caragiale, ni le dă anonime.

Curajul lui Corneliu Vadim Tudor este, cu alte cuvinte, la fel de volatil ca şi patriotismul său. El nu se bazează pe fapte, ci pe vorbe, şi nici măcar pe vorbe care să ne ducă înspre emitentul lor: o persoană cu funcţii înalte în Stat. De la înălţimea acestor funcţii, Corneliu Vadim Tudor ar fi avut obligaţia de a întîmpina cum se cuvine delegaţiile oficiale străine venite la *summit*-ul NATO. George W. Bush *included*. Iar dacă nu era de acord cu relaţia România-NATO, el ar fi trebuit să-şi dea demisia de onoare şi să nu mai reprezinte, în nici un fel, Parlamentul care a girat-o.

Ca de obicei, însă, el este şi profitor, şi disident, şi înalt oficial, şi pamfletar anonim. Trage toate beneficiile, cu aerul că e un perpetuu martir pentru cauza Ţării. Dar nu se văd deloc chinurile lui, presiunile inimaginabile la care este supus, pătimirile unui om drept, pentru care adevărul există. Se vede un personaj rubicond, cu centrul niciunde şi circumferinţa peste tot, care îl insultă grobian pe preşedintele Americii, exact persoana datorită căreia ţara noastră este în NATO.

De unde accesul de ură al patriotului nostru, cînd orice român s-a bucurat, în zilele *summit*-ului, că greii planetei au fost aici? Dintr-o evaluare, a lui, corectă. Corneliu Vadim Tudor, un ins extrem de calculat, ştie că intrarea României în rîndul lumii bune echivalează, pe termen mediu, cu ieşirea lui din scenă, cu alunecarea la periferie. O România europeană, integrată, modernizată înseamnă o Românie în care personaje de genul lui Corneliu Vadim Tudor nu mai contează.

Ce-aţi făcut cu Ţara, trădătorilor? Aţi luat-o de sub pernele lui Corneliu Vadim Tudor ca s-o duceţi în NATO şi în Uniunea Europeană?

BUCUREŞTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

IUBIREA

Există mai multe forme ale iubirii în *Monştri invizibili*: iubirea părinţilor pentru copiii lor, iubirea dintre frate şi soră, iubirea de sine şi, în fine, iubirea înşelătoare, care nu este cu adevărat iubire.

Radio România Muzical

Prezintă
în direct

Jazzy Spring 2008

20 aprilie, ora 18

Big Band-ul Radio,
dirijor Joris Teepe (Olanda)

Mircea Tiberian „Interzone"

Suplimentul Cultura
Observator Cultural
Sapteseri
arhitectura
Rompres
Port.ro

97,6 şi 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Clasic, Jazz & more

Lumea fără însuşiri

Romanul de debut al lui Horia Ursu se intitulează *Anotimpurile după Zenovie* şi are în jur de o sută de pagini. Acest microroman a apărut acum douăzeci de ani la Cartea Românească. La aceeaşi editură, anul trecut, Horia Ursu a publicat *Asediul Vienei*, de data aceasta un roman mult mai elaborat, o carte de peste patru sute de pagini, la care scriitorul a lucrat nici mai mult, nici mai puţin de treisprezece ani.

În întreg romanul se simte grija excesivă a autorului pentru scrisul său, pentru textul căruia i-a dat viaţă. Deşi unii critici au fost sceptici în privinţa succesului acestui roman, despre care s-a spus că ar putea să nu fie primit aşa cum se cuvine de cititori, *Asediul Vienei* se dovedeşte a fi o carte care reuşeşte să-ţi capteze atenţia de la început şi pînă la sfîrşit.

Istoria *Asediului Vienei* este cea a degradării unei lumi. Locul de desfăşurare a acţiunii este Apudul (cu strada „Calvaria" şi cartierul „Bosnia", cu cimitirul „Bunavestire" şi „Dealul Crucii"), un mic oraş transilvănean, imaginar, un spaţiu în care oamenii, nostalgici după vremurile trecute ale aristocraţiei, trăiesc ca într-un turn (tren) Babel, dar reuşind totuşi să comunice între ei, în ciuda tuturor diferenţelor.

Romanul este construit şi pe antiteza permanentă dintre Lumea Veche şi Lumea Nouă, reprezentate de doamna Ster, respectiv de Ignat P. Brânduşă, aristocrata şi parvenitul. Revelionul „cu vînzare", organizat în casa distinsei doamne Ster, simbolizează de fapt trecerea de la Lumea Veche la Lumea Nouă, cea a tranziţiei, în care indivizii precum Brânduşă se simt în largul lor. Locul aristocraţiei este luat de o democraţie sălbatică, de noua burghezie, ai cărei reprezentanţi sînt acei „machos dolofani de extracţie dacică sau fino-ugrică, convertiţi după Revoluţie în traficanţi de valută, dotaţi cu telefoane celulare şi în relaţii excelente cu Poliţia, care mişunau în Piata Carolina, răsucind pe degete grele de aur cheile maşinilor second, dar aproape noi, şi şoptind oricui se afla în trecere pe acolo: Mărci, dolari, forinţi. Vorbeau ca pentru ei, abia mişcîndu-şi buzele, cum fac bătrînii cînd se roagă, sau cînd îşi pierd minţile din pricina poştaşilor care întîrzie cu pensiile".

Întregul roman stă sub semnul iernii şi al morţii

Majoritatea personajelor, bovarice, trăiesc din amintirile Lumii Vechi („Vine o vreme cînd, vrînd nevrînd, trăieşti din amintiri!... Trecutul, pîinea noastră cea de toate zilele!"), ca „într-un mormînt cu vedere spre viaţă", din ce în ce mai îndepărtaţi de Occident, cu o „cultură minoră" (pentru Brînduşă, o cultură „pedofilă") şi „întîmplări mărunte". Mulţi oameni pleacă din oraş, aşa cum este şi cazul lui Petru Cain, ceasornicarul evreu, de care locuitorii Apudului se despart cu greu („– Se duce la ai lui, şopti Gheretă îmbunat. ... Numai noi rămîneam la ai noştri, scăpă el printre dinţi într-un tîrziu... "). Fiecare plecare lasă un „gol", în „istoria noastră tot mai plină de goluri", cum spune un personaj din roman.

Apudul este locul din care se pleacă spre Vest, spre Occidentul iluziilor, iar cei care rămîn (care nu vor sau nu au unde să plece) sînt condamnaţi la mizerie şi ratare socială.

Întregul roman stă sub semnul iernii („– Se-ndeasă frigul. De unde vine atîta frig? ... – Acum poa' să vină dă oriunde, că sîntem liberi... – Da' noi sîntem o ţară mică. Unde intră atîta frig? – O parte intră în ţară, o parte intră în noi...") şi al morţii.

Totul se roteşte în jurul Anului Nou, aşteptat de locuitorii oraşului, în jurul revelionului cu vînzare din casa aristocratei Ster, retrasă la ţară şi obligată să-şi vîndă tablourile de colecţie. Dacă „vechii" locuitori ai Apudului sînt oameni cărora comunismul le-a confiscat trecutul şi memoria, „noii" burghezi, în frunte cu privatizatul Brînduşă, sînt simboluri ale „evoluţiei" şi ale societăţii de tranziţie.

În începutul romanului întîlnim metafora trenului, a trenului care nu duce nicăieri, trenul Babel, sau trenul tranziţiei. Doar Sebastian Gheretă, poştaşul, mai visează la un miracol, la o veste ieşită din comun, la „un mesaj epocal", cum ar fi, de exemplu, cel despre sosirea lui Mesia în gara din Apud: „Sosesc vineri, ora 16. Aşteptaţi gară. Mesia. Iar eu pierd telegrama. Şi Mesia vine. Şi nimeni la gară decît navetişti cu ochii cîrpiţi de somn. Nu tu primar, flori, fanfară, cetăţeni".

Am putea spune că *Asediul Vienei*, care stă sub semnul operei lui Robert Musil, descrie o lume fără însuşiri, lumea oamenilor „recenţi".

Horia Ursu, *Asediul Vienei*, colecţia „Proză", Editura Cartea Românească", 2007, 29.95 lei

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

Radio Iaşi
Acasă în toată Moldova!

în fiecare vineri, de la 21.10

Cu George Onofrei şi Anca Baraboi

CHUCK PALAHNIUK » *MONŞTRI INVIZIBILI*

Automutilare

După *Fight club* (1996) şi *Supravieţuitorul*, scriitorul Chuck Palahniuk publică în anul 1999 romanul *Monştri invizibili*. Naratoarea este Shannon McFarland, alias Daisy St. Patience, o tînără frumoasă care duce viaţa unui manechin ideal. Nu-i lipseşte nimic: are o carieră, un iubit, o prietenă de încredere, dar toate acestea abia o mai pot menţine în viaţă în momentul în care, printr-un accident, rămîne desfigurată. Shannon se retrage, am putea spune, din viaţă, devenind un „monstru invizibil". Întîlnirea sa cu Branndy Alexander, specialist(ă) în

TREI RĂSPUNSURI DE LA HORIA URSU

„Asediul Vienei este romanul unor oameni obişnuiţi"

Asediul Vienei este un roman elaborat, pe care l-aţi scris în treisprezece ani. Cum s-a născut această carte?

Dacă prin *elaborat* înţelegeţi *construit*, înseamnă că acceptăm una din exigenţele fundamentale ale romanului, ale prozei în general. Convins fiind că l-aţi citit pe Cioran, îmi permit, cu toată umilitatea impusă de o asemenea vecinătate, să vă amintesc două rînduri din *Avantages de l'exil*: „Proza cere, pentru a se dezvolta, o anume rigoare, o stare socială diferenţiată; şi o anume tradiţie: ea este deliberată, construită; (...) A crea o literatură înseamnă a crea o proză".

Toţi comentatorii, deloc puţini, care şi-au făcut timp pentru a citi şi a scrie apoi despre *Asediul Vienei* au remarcat gestaţia sa poate neobişnuită, sugerînd în subsidiar şi riscurile unei „sarcini supraputate". Obişnuiţi cu un ritm alert al apariţiilor editoriale, cititorii profesionişti sau nu ai literaturii române au avut cel puţin un motiv de mirare, suficient de puternic însă pentru a vedea cum se pot „pierde" atîţia ani scriind un roman. Musil a „pierdut" de două ori mai mulţi ani scriind o capodoperă. Neterminată. Şi, poate, de neterminat într-o viaţă de om.

Revenind la *Asediul Vienei*, voi spune că acest roman s-a construit pe ruinele, ca să nu spun relicvele, unui roman abandonat, parţial scris înainte de 1989, *Trestia de var*. După decembrie 1989 nu am mai scris nici un rînd timp de patru ani, deşi întrebările rămăseseră aceleaşi: „Ce?" şi „Cum?".

Greutatea însăşi a cuvintelor şi chiar rostul scrisului îmi păreau futile în raport cu ceea ce, în naivitatea noastră, credeam a se fi întîmplat cu adevărat, în afara morţilor pe care îi plîngem tot mai rar, amăgiţi oarecum şi de himera intervenţiei Divine, mult aşteptată, dar rar şi cu apăsare invocată.

„Orfani de Dumnezeu" cum ne plîngeam a fi, ne-am trezit peste noapte „copiii săi iubiţi". Conform unui slogan al vremii, EL îşi întorsese faţa spre noi. Iar noi, drept mulţumire, ne-am însutit crucile goale de credinţă şi am înălţat mii de biserici, fără a observa, copleşiţi de gesturi, zîmbetul Lui tandru-ironic.

Sentimentul tonic şi înfricoşător al libertăţii coexista cu isteria ei voioasă sau cu o parodie grotescă.

Anul 1989 devenise *Anul României*, pentru a se transforma apoi printr-o inconştientă şi carnavalescă exaltare în *Anul României Universale*, printr-o tristă şi grandioasă emigraţie.

Suferinţa reală, banalizată prin supraexpunere sau supralicitare, devenise un produs de export, un simplu slogan identitar-publicitar care nu mai ducea nici spre compasiune şi nici spre redempţiune.

Atunci am găsit una din temele romanului *Asediul Vienei*, înscrisă în strigătul voios-bezmetic al lui Gheretă: „Oameni buni, am învins! Oameni buni, am murit!". El anunţa în fapt moartea unui punct cardinal, Estul, cu conotaţii politice. Orice pierdere lasă în urmă un gol. Acest gol a devenit în mod firesc temăcheie, căci vidul avea un trecut şi o cromatică pe care le-am explorat ca un arheolog-restaurator şi, paradoxal, ca un arhitect-constructor.

În ce măsură Apudul poate reprezenta imaginea unei Transilvanii ideale?

Apudul este înainte de toate imaginea unei Transilvanii uitate sau ignorate, în cel mai bun caz redusă la clişee şi prejudecăţi. Romanul nu înlocuieşte Istoria şi nici nu i se subordonează necondiţionat, dar nici nu o poate deturna sau mistifica.

Asediul Vienei este romanul unor oameni obişnuiţi, fără însuşiri, dar în sens musilian, de unde şi inadecvarea comportamentului sau reacţiilor în varii situaţii. Ar fi prea simplu să vedem în Apud o Transilvanie a microarmoniei, neconflictuală, cum ar zice V. Nemoianu. Romanul acesta irigat de umor (negru, adesea) şi de ironie e pînă la urmă un dialog paşnic, convivial aproape, cu Moartea, insinuată în fibrele cele mai delicate ale cărţii. Un fel de *Apocalips vesel* la Broch, dar asumat, ca singură cale de salvare. O convieţuire tandru-ironică cu Cea-mereu-învingătoare.

Drumul meu pînă la *această Transilvanie* este nu doar estetic, ci şi etic. Confruntat în propria mea familie cu situaţii dramatice, de care literatura nu duce lipsă, am decis să urmez calea nuanţelor, ironice adesea şi nu de puţine ori, în contrapunct, chiar crude, de nu cinice, cu speranţa intactă că voi ocoli confruntările fără apel şi fără întoarcere.

În începutul cărţii îl citaţi pe Robert Musil, autorul Omului fără însuşiri. *V-a influenţat în vreun fel acest scriitor în scrierea* Asediului Vienei*?*

Citatul din Musil e un fel de „certificat de autentificare/autenticitate" sau de conformitate cu realitatea. Asta vrea să spună: Dragi cititori, ceea ce veţi afla citind această carte este adevărat.

Dincolo de glumă, e greu de spus cu fermitate dacă Musil ar fi sau nu modelul. Cu siguranţă, e unul dintre cele mari. Cîteva argumente: nu am citit nici o carte de un asemenea rafinament al scriiturii, de o atît de subtilă ironie, încît ceea ce ar fi putut fi pură performanţă retorică să aibă greutatea unui uimitor eveniment epic. Apoi, la nivelul imaginaţiei epice, cu greu pot găsi un gest de frumuseţea senzual-tandru-sfruntată a Agathei la înmormîntarea tatălui ei. Un gest care l-a lăsat uimit pînă şi pe Ulrich, cel care posedă nu doar sensul realului, ci şi pe cel al posibilului. Exemplele se pot înmulţi cu riscul citării integrale a romanului.

Din punctul meu de vedere, lucrurile stau aşa: nu influenţa identificabilă contează, ci felul în care cutare operă sau romancier te obligă/îndeamnă să reflectezi asupra romanului. Şi Musil a făcut acest lucru. Pentru a nu lungi prea mult, voi cita o frază de Robert Musil, *Journaux*, tome 1, Seuil, 1981, în traducerea lui Philippe Jaccotet: „J'ai noté déj qu'il s'agit de raconter des histories; présent, je sens aussi qu'il faut, d'une certaine mani re, raconter les événements les plus banals... Jusqu'ici j'ai toujours vu les choses de beaucoup trop pr s, il faut se placer plus loin, d'o une sc ne se réduit parfois quelques phrases.(...) J'ai écrit: travailler avec les éléments dont on dispose librement, c'est ce que l'on voit dans la vie, lit dans le journal, les romans, etc. On ajoute simplement le jugement, le point de vue – et c'est ainsi que l'on se retrouve formé soi-m me, avec le temps" (p.308).

Musil are cu siguranţă dreptate. Ceea ce nu ne spune este cît timp îţi trebuie pentru a ajunge la acel *punct de vedere* care pare a structura şi opera, şi autorul.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

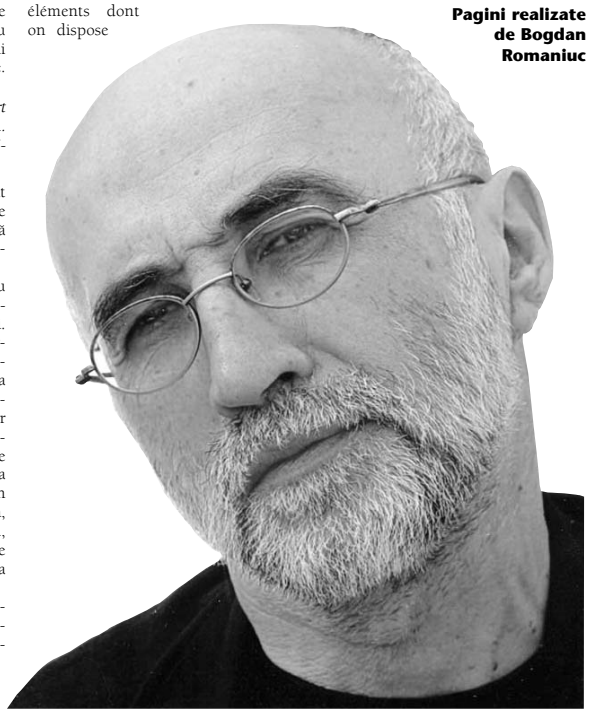

„reinventarea sinelui", îi schimbă într-o oarecare măsură viaţa. Mulţumită lui Brandy Alexander („regina absolută, cu picioare lungi şi lăptoase, a petrecăreţilor de primă clasă"), Shannon va învăţa să-şi creeze o altă viaţă în societatea americană, în care totul nu este decît aparenţă. Ce este monstrul invizibil, dacă nu acea latură ascunsă a fiinţei noastre care, în jocul cu realitatea, trişează de fiecare dată?

Printre temele abordate de Chuck Palahniuk se numără iubirea, schimbarea, automutilarea. Iubirea apare chiar în începutul romanului. Există mai multe forme ale iubirii în *Monştri invizibili*, şi anume: iubirea părinţilor pentru copiii lor (în acest caz Shannon a fost mereu în umbra fratelui ei Shane), iubirea dintre frate şi soră, iubirea de sine şi, în fine, iubirea înşelătoare, care nu este cu adevărat iubire. Tema schimbării este şi ea prezentă în roman. Personajele îşi schimbă mereu locul, numele, maşinile, poveştile proprii, sexul şi orientarea sexuală, fiind într-un raport permanent cu „virusul mortal"Sida. Automutilarea, sau distrugerea de sine, reprezintă de fapt tema principală a acestei cărţi. Prin distrugerea sinelui şi ştergerea completă a trecutului este posibilă crearea unei noi identităţi.

Încă din momentul începerii naraţiunii, Shannon precizează că viaţa sa nu este decît un circuit închis, care se întoarce mereu în punctul de plecare, un spaţiu în care alteritatea nu poate exista cu adevărat. Acest roman derutant, plin de cinism şi de umor negru, şi care poate crea cititorului senzaţia de jenă, începe cu un avertisment adresat lectorului: „Oricît de atent ai fi, vei avea senzaţia că ţi-a scăpat ceva, senzaţia strecurată sub piele că n-ai încercat totul. Senzaţia aia de gol în suflet că ai trecut în fugă tocmai peste momentele la care ar fi trebuit să fii atent".

Traducere din limba engleză şi note de Mircea Pricăjan, colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2008, 34.95 lei

UN LUCRU CLAR »

Dumitru Ungureanu: „Un concert Zappa nu repetă alt concert Zappa. Iar un concert Zappa e un fenomen uluitor, în care clipele de respiro sînt rare, momentele de tensiune par bufonerii din filmele lui Buster Keaton, armonia este gîndită pe întreg...".

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Zappoliphonia (1)

Prima întîlnire cu muzica lui Zappa a fost o adevărată coliziune. Dacă ascultătorul care fusesem păstra coeziunea elementelor receptoare, după audiţie ieşise un tip care nu mai înţelegea muzica la fel ca înainte. Zappa te obligă, fără intenţie, să reconsideri rockul, ca gen artistic, dar şi istoria, estetica, modalităţile de exprimare, cauzele şi clauzele, poncifele & pocelile secolului XX. Viziunea de-a dreptul... vizionară, judecata trecutului şi prezentului, justă fără încrîncenare & parodică fără pic de relativizare, umorul continuu, zeflemeaua nemiloasă sînt unicate. Nimeni n-a reuşit, ca Zappa, să dea atîta strălucire fleacurilor inovatoare, să pompeze seva organismelor naturale prin artere de hîrtie, în compoziţii avangardiste mai pline de vigoare decît orice piesă a curentelor ce se succed în show-biz ca valurile.

Muzica lui Zappa nu poate fi încadrată într-un gen anume. Ilustrare desăvîrşită a post-modernismului, a burlescului, pastişă, polifonie sau monodie – ce se poate spune despre ceea ce aproape că n-ai ce zice? Un singur lucru clar: muzica lui nu te plictiseşte! Un concert Zappa nu repetă alt concert Zappa. Iar un concert Zappa e un fenomen uluitor, în care clipele de respiro sînt rare, momentele de tensiune par bufonerii din filmele lui Buster Keaton, armonia este gîndită pe întreg, nu pe segmente, chiar dacă părţile se pot detaşa ca numere de sine stătătoare ale fiecăruia dintre membrii formaţiei. Moştenirea lăsată de Zappa este insuficient cunoscută. Documentarul despre *Apostroph/Overnite Sensations* (2007) abia deschide o fereastră. Ceea ce-a apucat Zappa să editeze audio şi să regizeze video depăşeşte net confecţiile atîtor genii neînţelese...

Iată, bunăoară, concertul din 26 august 1984, din New York, intitulat *Does Humor Belong in Music?* Începe cu enunţuri de-a curmezişul ecranului. Simple „cîrlige" de atras atenţia? Deloc! Zappa are geniul formulărilor percutante, unde ironia e semnul criticii sociale inteligente: „No over-dubs/No fog/No laser weapons"! Asta în anul cînd „războiul stelelor" devenea obsesia Americii! Zappa n-a fost un rocker indiferent. Implicarea sa în lumea politicii, soldată – ironie ultimă! – cu intenţia de a candida la preşedinţie, e fără compromis. Dar şi fără iluzii. Şi nu acolo a strălucit. Politica e zona activităţii umane iremediabil perisabilă, poate chiar nocivă...

Cei 7 instrumentişti din concertul amintit sînt polivalenţi. Ray White, chitarist cu voce de tenor, Ike Willis, chitarist bariton răguşit, Alan Zavod, clăpar de coloratură, Scott Thunes, basist de „performance" (aici termenul defineşte pe cel care dansează efectiv cu instrumentul, nu doar cîntă la el!) şi vocalist *yodelin'*, Chad Wackerman, un tînăr baterist venit dinspre jazz, competent şi rapid. Iar Bobby Martin este un muzician complet: clape, instrumente de suflat, voce întinsă pe *n-şpe* octave! Omul poate reda chiar şi partituri de soprană, fără să forţeze, la o înălţime ce contrabalansează vocea sobră, de bas profund melodios, particularitatea lui Frank Zappa!

Combinaţia aceasta, al cărei termen de comparaţie se găseşte doar în lumea operei, alcătuieşte un ansamblu – aş scrie preclasic, dacă vocabula „operă" n-ar submina construcţia frazei. Iată cum lucrează secţia vocală: prima voce enunţă tema; a doua reia tema, dar nu şi textul; a treia voce împinge linia melodică în sus sau în jos cu un semiton măcar; a patra o răstoarnă. Iar cînd tema revine la prima voce, dinamica e schimbată, vocalistul e în alt registru, a făcut o strîmbătură, s-a dat peste cap, a luat ca acompaniament un cleşte sau un fluier de speriat ciorile... Astfel a realizat Zappa bijuterii rock cu elemente permutabile, de regăsit în diferite înregistrări – însă niciodată la fel!

Filmul păstrează din reprezentaţie esenţialul ales de Zappa. Nu poţi scoate sau adăuga ceva. Sunetul e perfect, montajul decupează prim-planul semnificativ, gestul ce ilustrează ideea. Sau ideile, abundente...

Centenarul Karel Ančerl (1908-1973)

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înţeleasă, ea trebuie ascultată" (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Între satisfacţiile vieţii la Praga este intensa viaţă muzicală a oraşului, ce depăşeşte simpla realitate a numărului mare de concerte, orchestre simfonice şi invitaţi de marcă de care se bucură melomanii. Există la cehi o manieră concretă, exemplară, firească şi neostentativă de a-şi onora marii muzicieni, între care dirijorii constituie o categorie aparte. Şi este de notorietate publică faptul că, începînd cu Václav Talich şi continuînd cu Rafael Kubelik, Karel Ančerl şi Václav Neumann, Cehia a dat lumii cîţiva dintre cei mai prodigioşi dirijori ai secolului XX.
Dacă toţi au fost atinşi de aripa istoriei şi au suferit de pe urma regimului comunist, nici unul nu a trăit momente atît de dramatice precum Karel Ančerl.

La 11 aprilie 2008, Karel Ančerl ar fi împlinit 100 de ani. Centenarul a fost marcat, exemplar vă spuneam, printr-un pelerinaj şi o ceremonie la mormîntul lui, în cimitirul praghez de pe colina Vyšehrad, urmată de o alta în satul în care s-a născut, la Tučapy, în sudul Boemiei. Evenimentul principal a avut loc însă în sala Suk a Filarmonicii cehe, unde viaţa dirijorului a fost evocată într-o conferinţă însoţită de proiecţii de film, imagini de arhivă, de către muzicologul Petr Kadlec, curatorul expoziţiei omagiale deschise în Rudolfinum, sediul filarmonicii. Tot acolo, Jana Gonda, directoarea casei Supraphon, a prezentat presei şi melomanilor discurile omagiale realizate cu prilejul centenarului.

Cel dintîi este un excepţional DVD, ce conţine un documentar din arhivele televiziunii cehe, *Cine este Karel Ančerl?*, concertul de deschidere al Festivalului Primăvara la Praga din 1968, cu interpretarea tradiţională a poemului simfonic *Patria mea* (*Má vlast*) al lui Smetana şi, de la ediţia din 1966, concertul de vioară de Beethoven, avîndu-l ca solist pe Henryk Szeryng. Cel de-al doilea omagiu îl constituie volumul 43 al seriei *Karel Ančerl Gold Edition*, patru discuri dedicate aproape integral muzicii contemporane cehe, cu piese de Ilja Hurník, Václav Dobiáš, Jan Kapr, Julius Kalaš, Viktor Kalabis, Jan Seidel, Ivan Jirko, Petr Eben, Pavel Borkovec. Setul se deschide cu o înregistrare Benjamin Britten, *The Young Person's Guide to the Orchestra*.

Ančerl şi-a început studiile muzicale la Conservatorul din Praga în 1926, absolvind clasa de percuţie şi cele de compoziţie, muzică de cameră şi dirijorat în iunie 1930. A avut şansa de a studia muzica de avangardă a epocii sale cu Alois Hába, elev la Berlin al lui Franz Schreker şi cu dirijorul Václav Talich. În anii '30 avea să fie remarcat şi să se apropie de dirijorul Hermann Scherchen, devenind nu numai discipol dar, asemenea lui, promotor entuziast al muzicii contemporane. Un alt personaj celebru în epocă, Jaroslav Jezek, coleg de conservator, l-a introdus pe Ančerl, ca violonist şi dirijor în orchestra de estradă a aşa-numitului *Osvobozené divadlo* (*Teatru eliberat de convenţii*). După doi ani, Ančerl revenea la muzica clasică în calitate de director muzical şi dirijor la radioul ceh, conducînd din timp în timp şi Filarmonica.

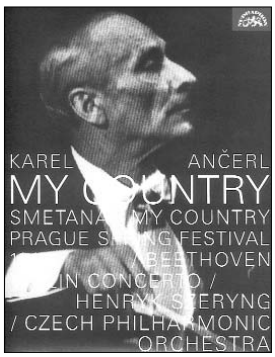

Coperta noului DVD Supraphon

Ocuparea Boemiei de către naziştii a avut drept consecinţă demiterea sa de la radio, iar timp de trei ani, pînă în 1942, Ančerl s-a retras în sudul Boemiei, unde a lucrat ca simplu muncitor. În noiembrie 1942, a fost deportat ca evreu, împreună cu întreaga familie, în lagărul de la Teresienstadt (Terezin). Orchestra de coarde pe care a creat-o în lagărul utilizat de propaganda nazistă a supravieţuit pînă în 1944, cînd s-au încheiat filmările la documentarul cunoscut sub titlul *Führerul le dă evreilor un oraş*. Ulterior, orchestra şi alţi 1.500 de deportaţi din lagăr au fost transportaţi la Auschwitz şi peste 1.100 dintre ei, între care ambii părinţi, soţia lui Ančerl şi fiul lor în vîrstă de un an şi jumătate, au fost gazaţi de naziştii. Dirijorul a supravieţuit, în lagărul de concentrare de la Friedland...

Revenit la Praga în 1945, Ančerl a fost invitat de Hába să dirijeze orchestra fostei opere germane, iar din 1947 a preluat conducerea Orchestrei Simfonice a radioului ceh. Un turneu în acei ani avea să-l conducă, pentru prima oară, şi la Bucureşti, unde în octombrie 1947 dirija la Ateneu. Preluarea puterii de către comunişti în 1948, emigrarea lui Rafael Kubelik şi manipulaţiile unui personaj detestat al epocii, ministru al Culturii, au condus la înlăturarea de la conducerea filarmonicii a dirijorilor Karel Šejna şi Václav Neumann şi impunerea prin decret a lui Karel Ančerl ca dirijor principal, sub pretextul recomandării lui David Oistrach.

Orchestra l-a tratat timp de cîţiva ani cu mare ostilitate şi doar tenacitatea şi profesionalismul său impecabil l-au făcut acceptat în cele din urmă. Ca şi în perioada interbelică, Ančerl a privilegiat compozitorii contemporani, Bartok, Prokofiev, Stravinsky, Şostakovici, şi pe cei cehi. Sub conducerea lui, Filarmonica praghează a trăit în anii '50-'60 perioada ei de glorie internaţională, invitată frecvent la Viena şi la Festivalul de la Salzburg, în întreaga Europă, Japonia, Australia, Statele Unite şi recunoscută drept una din marile orchestre ale lumii. Înregistrările lui Ančerl au fost distinse cu Premiul German al Criticii şi, de trei ori, cel al Academiei Charles Cross, iar dirijorul invitat să conducă marile orchestre de la Amsterdam, Londra, New York şi Cleveland. Cronicile îl descriau ca „energic, precis, dansant", „mai apropiat de tipul lui Toscanini decît al lui Furtwängler", „capabil să scoată totul din orice orchestră: strălucire, sonoritate, sclipire briliantă, agitaţie extremă, foc, profunzime, putere...".

Toate au fost calităţi ce au făcut din Ančerl, începînd din 1969, cînd în semn de protest faţă de invazia trupelor sovietice s-a stabilit în Canada, unul din dirijorii invitaţi cei mai prizaţi de marile orchestre occidentale. Ančerl le scria apropiaţilor săi cehi că nu se consideră un emigrant şi că nu a cerut niciodată azil politic, aşteptînd momentul cînd o întoarcere va deveni posibilă. Nu a mai supravieţuit pentru a o trăi încă o dată. Ančerl s-a stins din viaţă, bolnav, la Toronto, în 1973. Numeroase înregistrări deshumate din arhive în ultimii 10 ani de casa de discuri franceză *Tahra* îi atestă cu prisosinţă calităţile excepţionale. Iar ediţia naţională cehă, model, a casei *Supraphon*, în 43 de volume (peste 50 de CD-uri), la pupitrul Filarmonicii cehe, îl menţine în memoria celor de astăzi şi mîine.

DE CE CREIOANE?

» **Diem Chau: „Sînt nişte obiecte cu o simbolistică extrem de puternică. Toţi avem creioane, toţi ne amintim de ele... sînt frumoase, colorate... cînd le sculptez, capătă un luciu foarte plăcut... Îmi amintesc de copilărie, cu bune şi cu rele“.**

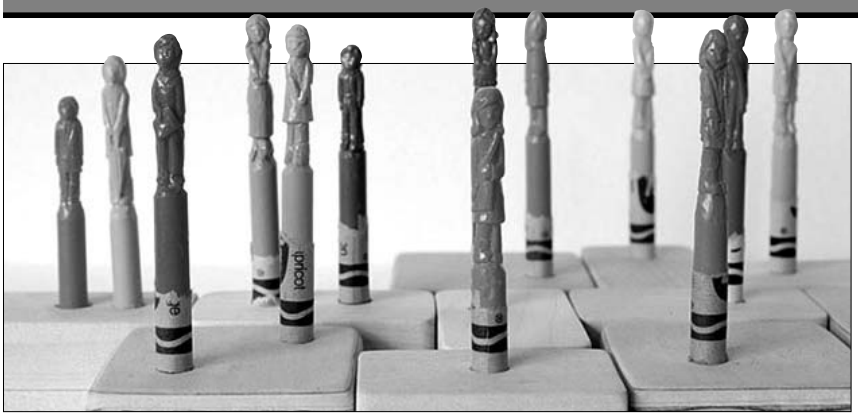

Porţelan cusut cu aţă roşie

DISPLAY
Diana SOARE

De obicei, bunicile spun poveşti. Tot de obicei, poveştile înseamnă frînturi de biografie, istorii spuse fără „a fost odată“ şi, de cele mai multe ori, fără „au trăit fericiţi pînă la adînci bătrîneţi“. Origini pierdute în timp, războaie, iubiri, dezamăgiri, început de secol XX, drumuri şi regăsiri. În loc de ilustraţii, fotografii îngălbenite. De semn de carte nici nu e nevoie: bunicile nu uită niciodată unde au rămas. Mulţumită lor, nici noi nu vom uita cine sîntem.

La şapte ani, cei mai mulţi copii ştiu deja pe de rost toate poveştile şi se duc la şcoală. La şapte ani, Diem Chau ştia pe de rost toate poveştile şi se ducea în Statele Unite, ca refugiat politic din Saigon. Născută dintr-un tată chinez şi o mamă vietnameză, s-a maturizat între două lumi radical diferite. „Mă consider un artist al cărui mediu principal îl reprezintă poveştile, în special cele care supravieţuiesc narîndu-se de la o generaţie la alta. Am avut o copilărie... nomadă, iar familia mea nu deţinea bunuri de preţ, ci doar de strictă necesitate. Cea mai mare avere o reprezentau poveştile spuse de prieteni şi de rude. Întreţesute în aceste poveşti sînt legăturile cu trecutul şi cultura noastră, dar şi posibilitatea unei evadări din realitate“, mărturiseşte ea.

Ca să spui o poveste n-ai nevoie de prea multe lucruri: o voce caldă, o privire pierdută în negura amintirilor, un album de poze cu margini dantelate, un ghem de lînă şi cineva care să te asculte. Uneori, ajunge şi un creion colorat moale, cerat, care să se lase sculptat de mîini migăloase. După cîteva ore de muncă devine el însuşi un Povestitor, aşa cum s-a întîmplat cu personajele născocite de Chau pentru proiectul *Storytellers*. „Am pornit de la o documentare legată de arta populară din timpul Marii Crize. Oamenii nu-şi permiteau să irosească nimic... Mi-a rămas în minte conceptul de «hobo art»... cei care călătoreau ca să găsească de lucru făceau adesea mărunţişuri pe care să le vîndă sau să le dea la schimb... sîmburi sculptaţi, monede bătute, portrete, cuverturi... orice!“ Roz, verzi, galbene sau portocalii, şi-ar găsi cu uşurinţă loc într-un penar dacă nu ar avea atîtea lucruri de spus. De ce totuşi creioane? „Sînt nişte obiecte cu o simbolistică extrem de puternică. Toţi avem creioane, toţi ne amintim de ele... sînt frumoase, colorate... cînd le sculptez, capătă un luciu foarte plăcut... Îmi amintesc de copilărie, cu bune şi cu rele. Sînt vesele, dar şi incredibil de fragile şi, odată rupte, nu mai pot fi reparate.“ Ceea ce nu este nici bine, nici rău. Ci pur şi simplu.

Poveştile ne ajută să trăim mai intens

„Bunica mi-a spus unele dintre cele mai frumoase şi mai neauzite poveşti. Avea un fel minunat de a înflori basmele. După ea, Cenuşăreasa nu a mai ajuns la balul prinţului pentru că trebuia să aleagă o grămadă de fasole mung, fasole roşie şi boabe de soia. Albă ca Zăpada a ieşit de mai multe ori în oraş cu prinţul ei înainte să se căsătorească, iar la prima întîlnire au fost la un picnic în parc şi au mîncat sandvişuri şi pepene tăiat felii. Tocmai aceste abateri mărunte de la firul epic mă fascinează la tradiţia orală. Întîmplările obişnuite strecurate în lumi fantastice le fac mai credibile, dar în acelaşi timp şi neobişnuite.“

Şi pentru că toate poveştile se deapănă alene de pe un mosor nevăzut, Diem Chau s-a gîndit să le ţească cu răbdare infinită, într-un ritual numai de ea ştiut.

Astfel că, după o înghiţitură de ceai verde, pe farfurioară se îndepărtează o fată cu cozi lungi şi negre, iar din ceşcuţa tapisată cu mătase zîmbesc doi pantofiori roşii, îmbujoraţi stingher. Siluete fără chip, mîini desprinse de trup şi o aţă roşie, subţire ca o închipuire, care leagă oameni, poveşti, timpuri şi culturi. Clipe uitate, emoţii de-o secundă.

„Poveştile ne ajută să trăim mai intens. Am petrecut nenumărate ore strîngînd amintiri şi fragmente din diferite culturi doar ascultîndu-le poveştile extraordinare. Am aşteptat cuvintele povestitorului cu nerăbdare şi încîntare de copil. Fiecare poveste ne ajută să ne înţelegem mai bine trecutul şi cultura. Fiecare poveste este un fir care ne leagă unii de alţii: povestitorul ţine un capăt, iar ascultătorii pe celălalt.“

ÎN PATRU VERBE ŞI-UN CITAT

Diem Chau s-a născut în 1979, în Saigon, Vietnam. A absolvit Cornish College of the Arts din Seattle în 2002 şi a expus pînă acum la Seattle Art Museum, Center of Contemporary Art şi Columbia City Gallery (Seattle), Tastes Like Chicken Art Space şi The Future Perfect (Brooklyn), Nohra Haime Gallery (New York), Tin Lark Gallery (Hollywood), Urbis Artrium Gallery (San Francisco). Lucrările ei pot fi văzute la http://www.diemchau.com/.

„Arta este forma de manifestare a culturii, dovada fizică a gîndurilor şi faptelor noastre. De aceea fac artă. De aceea o expun. De aceea le vorbesc oamenilor despre ea.“

VOI N-AŢI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE
BOBI

Midnight caller

Bun găsit, stimaţi ascultători, din această noapte vom inaugura un nou concept de emisiune radio, premieră mondială aş putea zice. *Pentru că mie îmi pasă ce probleme aveţi, pentru că eu încerc să le găsesc soluţii reale, nu doar să fac rating. Ziceam că este o emisiune în format nou, original, în care aştept telefoanele voastre la numărul 222..... Vă avertizez că îmi rezerv dreptul să întrerup orice convorbire care nu-mi place, fără să trebuiască să dau explicaţii. Pentru că viaţa e grea şi cineva trebuie să aibă sub control toată nebunia asta. Aşadar, mă numesc Gec şi bună seara România, oriunde te-ai afla. Stăm deja de vorbă cu primul ascultător, Mişu din Crevedia, te ascultăm.* „Bună seara, din Crevedia vă sun, Mişu.“ *Da, domnu' Mişu.* „Ăă, domnu Gec, mie mi se pare că emisiunea asta aţi copiat-o din filmul ăla cu radi..... diiiiiiing..... .diiing!“ *Mă piş pe comuniştii ăştia invidioşi pe cariera mea. Eu nu sînt pus aici de marionetă şi nu dau explicaţii, eu rezolv probleme, chiar dacă vorbesc porcos. Mădălina din Odorhei, eşti în direct.* „Ce faci?“ *La revedere, aici nu avem timp de întrebări copilăreşti, curvo! Dinu din Focşani, să te auzim.* „Domnu' Gec, să facem ceva cu genocidul ăsta din hipermarketuri, că e scandal mare cu producătorii, că le pune taxe de raft *„Într-adevăr, Dinu, am aflat şi eu şi mîine dimineaţă o să sparg uşa directorului lor şi o să-l oblig să scoată taxele. Pentru că de asta sînt aici, pentru voi, ca să fiu primul care pune problema.* „Da, păi am sunat şi la domnul Turcescu, că el a avut azi tema asta şi a zis că diiiing... ..diiiiing“ *'rţii mă-ti de labagiu şi cu turcescu lu' mă-ta... ce? A, da? Am revenit, dragii mei, s-a întrerupt, Mioara din Bajura, eşti în direct.* „Gec, aş vrea să-ţi zic despre prietenul meu, el... “ *Te bate, nu? Eram sigur. Dă-mi repede adresa, să vin să-i sparg muiu, o să emit prin telefonul mobil.* „Nu, nu mă bate, dar mîine este ziua lui şi diiiing... diiing“ *Noi nu sîntem serviciu de matrimoniale pentru panarame, locul tău este la bordel. Există, oameni buni, multe femei bătute de soţi, dar care, la fel ca Mioara, se tem să recunoască. Păi aşa cum naiba să le pot ajuta? Matilda din Negreşti-Vaslui, te ascultăm.* „Domnul Gec, pe mine m-o bătut omul prin violenţă, aşa cum ai spus matale, pentru simplul fapt că nu i-a plăcut mîncarea. Uite, am aici trei coaste rupte şi de-abia respir.“ *Dar ce mama naibii nu i-a convenit?* „Nu i-am pus destulă sare în mîncărica de ceapă cu pipote şi mi-o dat cu oala în cap, uite aici.“ *Animalul, mîine îl caut şi-i scot dinţii că de asta sînt aici. Unde lucrează?* „Lîngă depou, la sala de sport, antrenor de box. Îl găsiţi sigur de la ora diiiiing... diiiing.“

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iaşi“. *Suplimentul* se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iaşi“.

Adresă: Iaşi, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (*senior editor*)

Redactor-şef: George Onofrei

Redactor-şef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacţie: Florin Iorga

Rubrici permanente:
Adriana Babeţi, Bobi şi Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniţă, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.
Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.
Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.
Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Caricatură: Lucian Amarii (Jup).
Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Ediţia de Iaşi: Andreea Archip

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuţie / Abonamente: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură“ este înscris în Catalogul presei interne la poziţia 2378. Pentru abonamente vă puteţi adresa oricărei Agenţii Rodipet din ţară sau oricărui oficiu poştal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conţinutul articolului îi aparţine autorului » „Suplimentul de cultură“ utilizează fluxurile de ştiri Newsin » Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază

TESTAMENT

» ***Supravieţuitorul* e, cum o spune clar titlul, un soi de profesiune de credinţă şi un testament, la fel cum era, în alţi termeni, liricoid-elegiacul *Orient Express*.**

ENŢICLOPEDIA ENCARTA
Luiza VASILIU

Caligrafie

Ni se întîmplă din ce în ce mai rar să scriem de mînă, atunci cînd completăm formulare, mîzgălim şerveţele sau aruncăm litere neglijente pe bileţele (de amor, de cumpărături). Caligrafia e una din puţinele arte la care avem acces (poate sîntem afoni, n-avem stil sau dansăm ca o scîndură în ploaie) şi noi ne purtăm cu ea nepăsător, la limita dispreţului. Totul începe din clasa I, cred eu, cînd învăţăm să facem bastonaşe ridicol de drepte. Atunci au loc prima deformare, prima păcăleală – ni se spune că există reguli pentru scrisul frumos. Ei bine, nu-i adevărat. A scrie frumos ţine de imaginaţia, îndemînarea şi inventivitatea fiecăruia, literele sînt un desen mereu modificat, în funcţie de hîrtie sau de dispoziţia caligrafului. Şi dacă ne-am strădui cu toţii să avem un scris remarcabil, fantasmagoric, halucinant, dacă ne-am propune să sucim minţile cu literele noastre, să stîrnim cutremure cu bucla unui *r* sau să ne oferim pradă psihanalizei cu triumfătoarea linie a unui *b*, ei, atunci de-abia, grafologia ar putea deveni un fel de critică literară (cam biografistă, ce-i drept). Această propagandă caligrafică îşi are raţiunea în două din cele mai frumoase pagini (respectiv 26 şi 27) de literatură română pe care le-am citit în ultima vreme. Curioşii le pot găsi în volumul de proză scurtă al lui Alexandru Ecovoiu, *Cei trei copii-Mozart*, proaspăt reeditat, în care, printre altele, un caligraf imaginează o emoţionantă utopie scripturală: el vrea să găsească „formele optime pentru toate semnele grafice“, „îmbinarea ideală dintre geometrie şi estetic, dintre desenul-sunet – care e chiar litera – şi culoare“. Imaginaţi-vă un text scris cu litere de culori diferite (cele mai subtile nuanţe pe care le-aţi văzut), cu „cerneluri în care voi turna parfumuri rare, aduse din Levant, veşnic mirositoare“, nişte „cuvinte-frescă“ bune de pipăit, de mirosit, ba chiar de gustat. Visez la cuvîntul „căpşună“ scris cu litere pufoase şi dulci, avînd forma, mirosul şi gustul fructului şi care, fiind muşcat, scoate sunetul de-abia auzit al dinţilor rănind pulpa (căpşunii). Îmi doresc biblioteci gustoase şi muzicale, în care cartea lui Ecovoiu să stea într-un raft la vedere, pentru personajele sale stranii, lumile neliniştitoare, dramele magice şi stilul impecabil al povestirii.

ISSN 1584-8272
9771584 827000 175

Supravieţuitorul

Filmele vechi cu comisarul Moldovan au, prin comparaţie cu *Supravieţuitorul*, un soi de candoare, deşi se ştie: Sergiu Nicolaescu s-a descurcat în orice regim politic pentru că a făcut compromisurile necesare, plutind mereu la suprafaţă, în vreme ce artiştilor cu adevărat valoroşi li se punea odinioară pumnul în gură.

FILM
Iulia BLAGA

Comisarul Moldovan nu putea să nu fie şi el un supravieţuitor. Încă din prima secvenţă a celui mai recent film al lui Sergiu Nicolaescu sîntem informaţi că eroul a fost persecutat sub comunişti, iar mai apoi aflăm că a petrecut în închisoarea din Făgăraş cinci ani (din 1960 pînă în 1965). Mi se pare jignitor pentru adevăraţii deţinuţi politici, morţi în închisorile comuniste sau care abia le-au supravieţuit, ca un regizor mulat pe regimul comunist să-i construiască eroului său o asemenea biografie. Comisarul a fost eliberat din închisoare în 1965 (probabil nu întîmplător în 1965) de un general de Securitate (interpretat de Ion Dichiseanu) doar pentru că, în cea de-a 12-a folosire a ruletei ruseşti, a supravieţuit. (Timpul petrecut în închisoare s-a măsurat după ruleta rusească, pe comisar pariind aceiaşi securişti gălăgioşi, fiecare victorie asigurîndu-i condiţii mai bune de viaţă.) Dacă pentru adevăraţii deţinuţi politici condamnarea la închisoare era deja o condamnare la moarte, comisarul Moldovan ne-ar sugera că pentru autorul său opţiunile au avut în viaţă efectul unei rulete ruseşti.

Ego-ul autorului e supradimensionat

Probabil că Sergiu Nicolaescu chiar crede de asta, aşa cum crede că a fost nominalizat la Oscar sau că a avut o carieră strălucitoare în străinătate. *Supravieţuitorul* e, cum o spune clar titlul, un soi de profesiune de credinţă şi un testament la fel cum era, în alţi termeni, liricoid-elegiacul *Orient Express*. Fie că vrea sau că nu vrea, ultimele filme ale lui Sergiu Nicolaescu par să aibă un subtext foarte bogat, mai bogat decît ce e pe ecran. Ego-ul autorului e atît de supradimensionat, încît aceste filme vorbesc numai despre el, sînt un autocult (sic) al personalităţii.

Dar e atît de ridicol să-l vezi pe cehul Petr Falc dînd din gură în timp ce peste replicile lui mute se lipeşte vocea lui Sergiu Nicolaescu. (Falc aduce mai mult cu Ilarion Ciobanu tînăr, însă nimeni nu e atent la cum arată, căci e complet obliterat de vocea demiurgului.)

Şi acest lucru, ca şi opţiunea pentru decadentul postsincron (ca de obicei, cu rateuri), precum şi amestecul de Bucureşti cu „un oraş din Europa“, de an 1978 cu 1940, de limbă română cu engleză cu accent românesc, de „Miss Lori“ cu şlagăre străine, de Jean Constantin cu Simona Pătruleasa dau un film complet afazic, rupt de orice realitate, o creaţie suspendată a cărei unică menire e să se constituie în soclul unei statui.

Printr-o ironie, George Mihăiţă şi Vladimir Găitan apar într-o secvenţă împreună. „Reconstituirea“ e la mii de ani-lumină.

Supravietuitorul.
Regia: Sergiu Nicolaescu.
Scenariul: Sergiu Nicolaescu şi Adina Mutăr.
Cu: Sergiu Nicolaescu, Petr Falc, Cristi Iacob, Vladimir Găitan, Jean Constantin, Ion Riţiu, Ileana Lazariuc, Lucian Viziru

Povestea unui buletin (I)

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL
Florin LĂZĂRESCU

Mă duc cu vărmiu la Bucureşti, la un concurs de karate, c-am făcut karate amîndoi cînd eram la şcoală, şi-am păstrat legătura cu clubul. Antrenorul s-a bucurat că ne-am întors, ne-a luat cu el... Am cîştigat o medalie pe echipe. Am lăsat o bună impresie. M-am lipit şi de-o tipă. În ultima zi – seara aveam tren spre casă – mi-am lăsat bagajul să-l aducă vărmiu, biletul la fel, şi eu am plecat la întîlnire cu tipa... „Vezi, karatistule, poate te bat magrauanii din Bucureşti şi-ţi saltă şi tipa, şi tot ce ai!“, a glumit vărmiu...

Ei, cine să mă bată? Am umblat toată ziua. Film. Cofetărie. Bar. Pupături. Am cheltuit toţi banii, mi-am oprit bani doar cît costă personalul ca să vin de la Iaşi spre casă. Seara, am luat adresa tipei, i-am jurat că o să ne revedem şi-am alergat la tren, că nu mai era mult pînă să plece. Acolo, vărmiu nu-i... Dăi căutătură. Lume peste lume, vermuială. Vărmiu nicăieri... Fluieră trenul şi pleacă... Am rămas în Gara de Nord cu cîţiva lei în buzunar... Hai să mă calmez, că văd eu, zic.

Nici măcar ţigări n-aveam şi eram şi leşinat de foame. Alt tren, peste două ore... Mă aşez pe-o bancă-n gară şi stau pînă vine un poliţai... „Să trăiţi! Am o rugăminte la dvs...“ Îi torn povestea cu vărmiu şi-l rog să-mi împrumute bani de tren, în schimbul buletinului... „Chiar cînd ajung acasă, vă trimit banii prin poştă. Pe cuvînt! Apoi dvs. mă puteţi prinde foarte uşor, dacă aveţi buletinul... Credeţi c-aş îndrăzni să înşel Poliţia Română?“... „Bă, tu umbli cu căcaturi!“, mi-a spus el şi mi-a smuls buletinul din mînă. A scos un carneţel, şi-a notat datele... „Ia-ţi buletinul şi cară-te, că te-arestez, dacă te mai prind pe-aici, fire-ai a dracu'!“... Să-nnebunească, nu alta. Nu mă dau însă bătut. Caut sediul T.F.-ului, prind un om bun, îi explic situaţia şi-i cer acelaşi lucru ca şi poliţaiului. Mi-a zis că el n-are bani, dar că poate să m-ajute... „Du-te la şeful de tren şi spune că te-am trimis eu. Mă ştie. Aranjează el...“

Caută-l pe şeful de tren. După ce-am vorbit cu mecanicul de locomotivă, am reuşit să-l găsesc... „Mi se rupe mie de buletinul tău! Fugi, bă, de-aici!“... Priveam cu ciudă buletinul. Cred că-l uram. Îmi venea să-l fac mii şi mii de bucăţele... Mă-ntorc la T.F... „Las' că merg eu cu tine“... Dar între timp plecase şi trenul următor. Nu mai era altul pînă a doua zi dimineaţă, la cinci... „Îţi promit că mîine te urc eu. Stai şi tu prin gară, da' vezi să nu te fure aurolacii“... Ce să-mi mai fure, că n-aveam decît buletinul...

Am rămas în gară, mort de oboseală şi de foame...

(continuare în numărul următor)